

**LOKALNI AKCIONI PLAN
SMANJENJA ENERGETSKOG
SIROMAŠTVA GRADA GRAČANICA
(2023- 2027)**

LOKALNI AKCIONI PLAN SMANJENJA ENERGETSKOG SIROMAŠTVA GRADA GRAČANICA (2023- 2027)

Izrada “Lokalnog akcionog plana za smanjenje energetske siromaštva za Grad Gračanicu (2023- 2027)” je aktivnost u okviru treće faze projekta: “Inovacije u EE i OE za bolje prilagođavanje klimatskim promjenama i smanjenje siromaštva“, koji realiziraju Caritas Švicarske i Centar za ekologiju i energiju.

CARITAS Schweiz
Suisse
Svizzera
Svizra

cee
centar za ekologiju i energiju

SADRŽAJ

Uvod	6
Metodološki pristup izrade Akcionog plana.....	7
Obrazloženje energetske siromaštva	8
Energetsko siromaštvo u EU i BiH	10
Evropska unija	10
Bosna i Hercegovina.....	11
Odgovor na energetsko siromaštvo	12
Mjerenje energetske siromaštva	12
Rješavanje energetske siromaštva mjerama energetske efikasnosti.....	14
Podrška prihodima onih koji žive u energetske siromaštva.....	15
Situaciona analiza	15
Demografska struktura stanovništva	15
Socijalna struktura stanovništva.....	16
Geografske i stambene karakteristike	17
Energetske karakteristike	18
Povezanost lokalnog akcionog plana sa postojećem strateškim dokumentima i zakonima	19
Identifikacija vizije i ciljeva	19
Indikatori i definicija energetske siromaštva.....	20
Koordinacija i odgovornost za energetsko siromaštvo	22
Prioritetni ciljevi, mjere i aktivnosti	24
Cilj 1. Ublažiti energetsko siromaštvo programima socijalne zaštite ugroženih domaćinstva.....	24
Mjera 1.1. Uspostaviti sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetske siromaštva i ugroženih domaćinstva.....	24
Aktivnost 1.1.1. Identifikacija, mapiranje i praćenje žarišnih područja energetske siromaštva i ugroženih domaćinstva	24
Mjera 1.2. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetske siromaštva	25
Aktivnost 1.2.1. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena	25
Aktivnost 1.2.2. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova grijanja u toku zvanične grijne sezone	26
Cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	27
Mjera 2.1. Osigurati energetske pregled i savjetovanje za domaćinstva pogođenim energetske siromaštva	27
Aktivnost 2.1.1. Provjere i savjetodavne intervencije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	27
Mjera 2.2. Edukacija građana i organiziranje edukativno-informativnih događanja na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti.....	28
Aktivnost 2.2.1. Organizacija edukacija u oblasti energetske efikasnosti.....	28

Aktivnost 2.2.2. Informisanje i savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske efikasnosti	28
Aktivnost 2.2.3. Organizacija edukacije u oblasti energetske efikasnosti u javnim ustanovama	29
Mjera 2.3. Javne kampanje na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti	30
Aktivnost 2.3.1. Kampanje „energetske pismenosti“ i „energetske efikasnosti“	30
Cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticajnim mjerama energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije	30
Mjera 3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere socijalne politike	30
Aktivnost 3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti (grijanje, topla voda, el. energija) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva.....	30
Aktivnost 3.1.2. Mali energetski paket efikasnih tehnologija za energetske siromašna domaćinstva	31
Mjera 3.2. Energetska obnova stambenih jedinica i sprovođenje mjera za uštedu energije	32
Aktivnost 3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice postojećih individualnih stambenih objekata za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva.....	32
Mjera 3.3. Unapređenje sistema zagrijavanja stambenih objekata	32
Aktivnost 3.3.1. Pomoć pri uvođenju mjerača u objektima za kolektivno stanovanje za domaćinstva A energetskim siromaštvom.....	32
Aktivnost 3.3.2. Uspostavljanje ekološki prihvatljivog, efikasnog i ekonomski dostupnog sistema daljinskog grijanja i priključak novih korisnika na već postojeću mrežu	33
Mjera 3.4. Podsticanje primjene obnovljivih izvora električne energije	34
Aktivnost 3.4.1. Sufinansiranje nabavke električnih uređaja za uštedu energije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	34
Aktivnost 3.4.2. Sufinansiranje nabavke i ugradnju energetske efikasne rasvjete za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	35
Aktivnost 3.4.3. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	35
Akcioni plan i praćenje	37
Akcioni plan	Error! Bookmark not defined.
Monitoring i evaluacija	41
Anexi:	42
Anex 1. SWOT analiza	42
Anex 2. Grupe domaćinstava pogođene energetskim siromaštvom	43

Uvod

Energetsko siromaštvo predstavlja veliki izazov za sve veći broj ljudi u BiH, a izvlačenje ranjivih građana iz njega trebao bi biti jedan od hitnih zadataka svih nadležnih institucija od lokalnih zajednica do državnog nivoa. Ključni uzroci energetskog siromaštva leže u kombinaciji niskog dohotka, visokog izdatka raspoloživog dohotka za energiju i loše energetske efikasnosti, posebno u pogledu izvedbe stambenih objekata. Polazeći od okvira energija-zaštita okoliš-siromaštvo, smatra se da je siromaštvo ukorijenjeno u samoj prirodi domaćinstva, njegovog kapitala i humanog kapaciteta. S tim u vezi na siromaštvo se može gledati s tri različita aspekta: sa aspekta prihoda, sa aspekta osnovnih potreba i sa aspekta sposobnosti. Akcionim planom će se uzeti u obzir sva tri aspekta siromaštva u nastojanju da ih unaprijedi.

Mnoge općinske i/ili gradske uprave su već razvile strategije energetske efikasnosti, koje uglavnom samo djelimično ili čak negativno utiču na najugroženije osobe. Lokalne vlasti i vlade moraju osigurati da se negativni društveni rezultati izbjegnu ili nadoknade kreiranjem politika koje će to uzeti u obzir i/ili ih povezati s mjerama koje se suprotstavljaju svim rizicima. Općinske/gradske i/ili vladine energetske politike mogu različito uticati na siromaštvo i nejednakost. To je slučaj, npr. kada politika pruža ekonomsku podršku grupama s nižim prihodima, smanjujući siromaštvo, ali još više koristi grupama s višim prihodima, čime se povećava jaz u bogatstvu među tim grupama. Neciljane sveobuhvatne subvencije koje podržavaju upotrebu fosilnih goriva mogu izgledati kao najlakši način da se ponudi brza pomoć domaćinstvima i preduzećima. Ipak, vjerovatno će povećati nejednakost tako što će najviše koristiti grupama s višim prihodima. Ove politike također mogu povećati osjetljivost domaćinstava na promjenjivost cijena fosilnih goriva, umjesto da podstiču prelazak na čistije, obnovljive izvore energije.

Cijene električne energije i energije za grijanje su znatno uvećane u toku posljednje dvije godine, a očekuje se da će u narednim godinama troškovi električne energije i energije za grijanje značajno porasti u BiH i mnogo će više ljudi iskusiti energetsko siromaštvo u različitim stupnjevima, a najviše će biti pogođene najugroženije demografske skupine. Pristup energetskim uslugama je ključan za socijalnu uključenost. Odgovarajuće grijanje, hlađenje, rasvjeta i energija za napajanje uređaja osnovne su usluge na kojima se temelje pristojan životni standard i zdravlje ljudi. Veoma je važno imati na umu da je potrebno poboljšati pristup ovim uslugama korisnicima koji imaju nizak nivo prihoda i obrazovanosti, jer one obično ne mogu pokriti osnovne troškove. Također, uvažavajući problem energetskog siromaštva, profesionalni socijalni radnici mogu doprinijeti boljoj socijalnoj mobilizaciji.

Akcionni plan za smanjenje energetskog siromaštva postaje nužnost u situaciji poskupljenja energenata i sve veće energetske isključenosti, kako siromašnih slojeva društva tako i onih koji su u riziku od siromaštva, u kojoj su na udaru najranjiviji, i kada će budžeti, u padu ekonomskih performansi, biti nedovoljni za smanjenje broja ranjivih i energetski siromašnih domaćinstva. Kad se sve uzme u obzir, višestruka dobrobit od rješavanja problema energetskog siromaštva može izravno potaknuti privredni rast i prosperitet. Nasuprot tome, neodrživo korištenje energije ima za posljedicu usporavanje privrednog i društvenog rasta, sprečava smanjenje siromaštva i humanog i održivog socijalnog razvoja, te nepovoljnog uticaja na zdravlje stanovništva. Na siromašne se često gleda kao na statističku kategoriju koju treba identifikovati, istražiti i vremenom smanjivati. Lokalnim akcionim planom će se posmatrati siromašni kao aktivni učesnici u procesima smanjenja siromaštva i humanog razvoja.

Prvi dio Lokalnog akcionog plana za smanjenje energetskog siromaštva Grada Gračanica prikazuje metodološki pristup i obrazloženje energetskog siromaštva, njegovog stanja u Evropskoj uniji i Bosni i Hercegovini, te daje odgovor na energetsko siromaštvo. Drugi dio sadrži: situacionu analizu, viziju i ciljeve, definirane indikatore i definiciju energetskog siromaštva, te nadležnost institucija i njihovu koordinaciju. Treći dio, razrađuje ciljeve na prioritetne mjere i aktivnosti koje će se realizovati u cilju smanjenja energetskog siromaštva, uzimajući u obzir nivo prihoda, edukacije

građana o energetsom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću, te mjere energetske efikasnosti. Prvi tip mjera odnosi se na direktno povećanje raspoloživog dohotka domaćinstva, tipično kroz različite oblike direktne finansijske pomoći. Drugi tip mjera odnosi se na indirektno smanjenje izdataka za potrošenu energiju, povećanjem nivoa znanja i informiranosti građana. I treći tip mjera doprinosi direktnom smanjenju izdataka domaćinstava za energiju, fokusiranjem na smanjenje potrošnje energije, realizacijom konkretnih mjera npr. energetska efikasnost stambenih objekata i nabavka energetske efikasne električne uređaja, korištenje obnovljivih izvora energije, čime će se ujedno doprinijeti pozitivnim efektima na okoliš i održivi razvoj. U četvrtom dijelu je opisan akcioni plan i način praćenja implementacije plana. U Aneksu je data statistička osnova situacione analize, SWOT analiza i tabela grupa domaćinstava pogođenih energetsom siromaštvom.

Metodološki pristup izrade Akcionog plana

Izrada Lokalnog akcionog plana za smanjenje energetske siromaštva je dio treće faze projekta: „Inovacije u energetske efikasnosti i obnovljivoj energiji za bolje prilagođavanje klimatskim promjenama i smanjenje siromaštva”, koji implementira Caritas Švicarske (CaCH) u saradnji sa Centrom za ekologiju i energiju (CEE) Tuzla.

Metodološki pristup izradi Lokalnog akcionog plana urađen je u skladu sa „Smjernicama za planiranje smanjenja energetske siromaštva za jedinice lokalne i regionalne samouprave”, izrađenih u okviru projekta CO-EMEP, Preporuci komisije (EU) 2020/1563 o energetsom siromaštvu, Direktivi o energetske efikasnosti 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća o energetske efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju izvan snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ, Direktivi o električnoj energiji Direktiva (EU) 2019/944 Evropskog parlamenta i Vijeća o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU, te Mišljenju Stručne grupe za zapošljavanje, socijalna pitanja i privredu SOC/717 Rješavanje problema energetske siromaštva i otpornost EU-a: izazovi iz privredne i socijalne perspektive.

Dokument je uzeo u obzir i mjeru 2.5.5. Osigurati socijalne programe za smanjivanje energetske siromaštva, sadržane u Prioritetu 2.5. Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost, Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine u kojoj se navodi „Da bi se osiguralo minimalno, finansijski pristupačno i pouzdano snabdijevanje energijom tj. da „niko nije zapostavljen“ u ovoj oblasti, treba planirati i provoditi programe socijalne zaštite ugroženih kupaca primjenom koncepta smanjenja energetske siromaštva, što između ostalog, podrazumijeva i podršku za poboljšanje energetske efikasnosti, te razmatranje, izradu i implementaciju socijalnog akcionog plana u oblasti energetike u FBiH“.

Prilikom izrade Lokalnog akcionog plana vođeno je računa da se svi postupci vode u skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenta u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 74/19) definisana je metodologija kojom su propisani koraci u procesu izrade i sadržaj strateških dokumenata. U početnoj fazi procesa izrade lokalnog akcionog plana, potpisan je Sporazum sa gradonačelnikom Grada Gračanica, na osnovu kojeg je formirana radna grupa za izradu akcionog plana sastavljena od predstavnika lokalne samouprave i centra za socijalni rad koja je usmjeravala dinamiku i proces izrade akcionog plana.

Proces izrade Lokalnog akcionog plana je počeo analizom svih strateških i drugih dokumenata koji su bili dostupni (europski, regionalni, državni, federalni, kantonalni), a koji tretiraju oblast energetske siromaštva. Potom su uslijedile radionice u okviru kojih je urađena je početna situaciona analiza, te produbljena situaciona analiza sa SWOT matricom. Tokom narednih

radionica raspravljalo se o prijedlozima vizije, ciljeva, prioriteta i mjera za rješavanje pitanje energetske siromaštva. Na osnovu toga izrađen je akcioni plan. U toku izrade Lokalnog akcionog plan kontinuirano su vođene konsultacije sa svim učesnicima procesa.

Obrazloženje energetske siromaštva

Pitanja upotrebe energije, zaštite okoliša i siromaštva su veoma tijesno povezana i nalaze se u međuzavisnom odnosu. Sposobnost domaćinstva da sebi priušti potrebnu količinu energije pokazuje samo jedan segment složenih zavisnosti između energije, okoliša i siromaštva.

U svijetu ne postoji jedinstvena definicija niti metodologija za utvrđivanje koje grupacije stanovništva spadaju u energetske siromašnu populaciju. Pojedine evropske zemlje primjenjuju definicije prilagođene njihovim životnim uslovima. U Bosni i Hercegovini ne postoji jasna definicija energetske siromaštva, niti metodologija i indikatori za utvrđivanje i praćenje energetske siromaštva.

Energetsko siromaštvo predstavlja veoma širok pojam. Tretira se kao višedimenzionalan problem koji proizilazi iz nepostojećih/inefektivnih socio-ekonomskih šema, a što je dodatno popraćeno neadekvatnim sistemima proizvodnje i potrošnje energije. Prelazak na liberalizovano energetske tržište, bez uspostavljenih mehanizama zaštite potrošača i kontinuirani rast cijena energenata predstavlja poseban problem u državama gdje je cijena energenata bila regulirana i subvencionirana od strane države

Dvije najčešće korištene definicije energetske siromaštva u naučnoj literaturi su: „**Domaćinstvo je energetske siromašno ukoliko bi trebalo trošiti više od 10 % svojih prihoda da održi dom adekvatno toplim**”, „**Nemogućnost zagrijavanja doma i podmirivanja osnovnih energetske potreba do društveno i materijalno potrebnog nivoa**” uz „**narušeno fizičko i mentalno zdravlje i smanjenje mogućnosti učestvovanja u aktivnostima zajednice**”².

Jedna od definicija energetske siromaštva kaže da ono predstavlja **"Situacije, gdje domaćinstva ili pojedinci, nisu u mogućnosti da sebi priušte osnovne energetske usluge kao što su grijanje, hlađenje, kuhanje, rasvjeta, transport i dr., a koje garantuju normalne/pristojne uslove života, usljed (a) niskih primanja, (b) visokih cijena različitih energenata i (c) male energetske efikasnosti objekata u kojima se živi."**³

Evropska komisija donijela je Preporuke o energetskom siromaštvu koje uključuju tri pokazatelja koja se koriste za opisivanje i mjerenje energetske siromaštva u EU: nemogućnost adekvatnog zagrijavanja doma; dospjele neplaćene obaveze po računima za energiju i prisutnost krova koji propušta, vlažnih zidova, podova ili temelja, ili truleži u prozorskim okvirima ili podu.

Energetsko siromaštvo je stoga kompleksni problem koji zahtijeva interdisciplinarni pristup različitih sektora: energetike, sistema socijalne zaštite, zdravstvenog sistema itd.

U ključne uzroke energetske siromaštva su spadaju: rast cijena energije, uključujući i upotrebu relativno skupih energenata, pad prihoda domaćinstva i osobno siromaštvo, te degradacija stambenog fonda (loša energetska efikasnost) koji se ne obnavlja u onoj mjeri u kojoj bi mogao ili trebao. Sve navedeno čini začarani krug uzroka i posljedica:

- energetski neefikasnost građevina;
- nizak nivo prihoda, odnosno osobno siromaštvo;

¹ B. Boardman, Fixing Fuel Poverty: Challenges and Solutions. Earthscan, 2010.

² S. Buzar, Energy Poverty in Eastern Europe: Hidden Geographies of Deprivation. Ashgate Publishing, Ltd., 2007.

³ "Overview report on the energy poverty concept" Eszter Turai (MRI), Senta Schmatzberger (BPIE), Rutger Broer (BPIE), 2021, www.comact-project.eu

-isključenja iz energetske mreže;

gubitak doma uslijed nepodmirivanja troškova (stambeni kredit, režijski troškovi...);

-narušeno fizičko i mentalno zdravlje te kvaliteta života;

-društvena marginaliziranost i izolacija;

-drugi relevantni uzroci (nizak stupanj obrazovanja, nezaposlenost...).

Energetsko siromaštvo je rezultat većeg broja uticaja od kojih treba posebno izdvojiti sljedeće:

1. Slabe energetske performanse objekata (građevinski materijal, krovni pokrivač, nekvalitetni prozori i vrata...), što je u najvećem broju karakteristika starijih objekata, ali i novijih koji su građeni bez poštovanja uslova i tehničkih normativa za projektovanje stambenih zgrada i stanova ;

2. Niski prihodi nedovoljni za nabavku potrebnih energenata;

3. Nekvalitetna i energetska neefikasna lokalna ložišta (npr. peć „smederevac“) i korištenje sirovog drveta, koja emituju zagađujuće gasove u unutrašnji prostor i/ili imaju velike toplotne gubitke;

4. Velike zdravstvene i druge javne štete koji nastaju u procesu proizvodnje energije iz fosilnih goriva;

5. Nekvalitetan ogrjevni materijal (niskokalorični i zagađujući ugalj, loženje otpadnih materijala...);

6. Visoke cijene priključka na daljinsko grijanje koji su posljedica izuzetno skupih tehničkih i tehnoloških sistema daljinskog grijanja i visoke cijene energenata. Pored ovih uticaja, energetsko siromaštvo posmatrano iz ugla (negativnih) učinaka na zdravlje ljudi i zaštitu okoliša je direktno povezano sa radom termoelektrana na ugalj i posljedicama koje emisije iz termoelektrana imaju na zađenje humane i prirodne sredine.⁴

U kontekstu energetske siromaštva i isključenosti energetska najranjivije kategorije (ugroženima) se smatraju oni potrošači energije koji po svojim sociodemografskim obilježjima i energetskim pokazateljima koji se vežu na njihovo domaćinstvo imaju veću vjerovatnost da budu energetski siromašni od opće populacije. Energetskim siromaštvom su najteže pogođeni građani s niskim prihodima, kao što su najsiromašniji radnici (siromašni zaposleni), penzioneri s niskim primanjima, studenti, mlade odrasle osobe, porodice s mnogo djece i samohrani roditelji, kao i stanovništvo u nepovoljnom položaju koje je ionako izloženo velikim stopama siromaštva (socijalno ugroženi), što obuhvaća i osobe s invaliditetom, starije osobe, etničke manjine posebno romska manjina. Pored toga žene su izloženije većem riziku od energetske siromaštva i njegovim posljedicama zbog toga što u prosjeku primaju niže plaće, ali i zato što u većoj mjeri ovise o grijanju i hlađenju u domaćinstvima jer više vremena provode kod kuće zbog pružanja brige o porodici.

Posljedice energetske siromaštva na kvalitet života domaćinstva su višestruke i, bez izuzetka, negativne:

1. Zdravstveni problemi izazvani niskim temperaturama u stanu,

2. Visok stepen unutrašnje zagađenosti prostora – *indoor pollution* – što direktno utiče na povećan stepen obolijevanja i smrtnosti tokom zimskih mjeseci u domaćinstvima sa nekvalitetnim lokalnim ložištima,

3. Smanjenje grijane površine stana odnosno broja prostorija koje se griju,

4. Umanjenje higijenskih standarda i navika zbog hladnoće u kupatilu tokom zimskih mjeseci,

---

⁴ Vidjeti Stuck in the Past. Energy, Poverty and Environment – Serbia and Montenegro. UNDP, Belgrade, 2004.

5. Pogoršanje uslova stanovanja, uslova za učenje, odmor, praktikovanja kulturnih navika i socijalne interakcije zbog smanjenja grijane površine odnosno prostora stana koji se može koristiti na komforan način,

6. Odricanje ili redukovanje mnogih drugih potreba zbog visokog učešća izdataka za energiju u ukupnom prihodu domaćinstva (hrana, lijekovi, obrazovanje...).

Sumarno, siromašna domaćinstva, ali i ona sa tzv. srednjim prihodima, prinuđena su na različite vidove uštede energije u okolnostima termički slabo izolovanih stambenih objekata i visoke potrošnje energenata za zagrijavanje stanova. Negativni efekti energetske siromaštva posebno se očituju u ranjivim društvenim grupama – domaćinstva sa malom djecom, domaćinstva sa hronično bolesnim članovima, staračka domaćinstva, nezaposleni, domaćinstva ispod ili na granici siromaštva.

Energetsko siromaštvo u EU i BiH

Evropska unija

U preporuci Evropske komisije (EU) 2020/1563 o energetske siromaštva⁵ navodi se da energetske siromaštvo označava situaciju u kojoj domaćinstva nemaju pristup osnovnim energetske uslugama. Gotovo 34 miliona Europljana 2018. nije moglo priuštiti primjereno grijanje u domaćinstvu, zbog čega je energetske siromaštvo velik problem za EU. U evropskom stupu socijalnih prava, koji su Evropski parlament, Vijeće i Komisija zajednički potpisali 17. novembra 2017., energija se navodi kao jedna od osnovnih usluga kojoj svatko ima pravo pristupa.

Podrška pristupu takvim uslugama mora biti dostupna onima kojima je potrebna. Kako se navodi u preporuci, odgovarajuće grijanje, hlađenje, rasvjeta i električna energija za napajanje kućanskih aparata osnovne su usluge neophodne za dostojanstven životni standard i zdravlje. Pristup energetske uslugama ključan je za socijalnu uključenost. Rješavanje problema energetske siromaštva potencijalno može donijeti višestruke koristi, uključujući smanjenje izdataka za zdravstvo, smanjenje onečišćenja zraka (zamjenom neprikladnih izvora toplinske energije), poboljšanje ugone i olakšanje za kućni budžet. Te bi koristi zajednički izravno potaknule privredni rast i blagostanje u Evropskoj uniji.

Energetske siromaštvo ključni je pojam konsolidiran u zakonodavnom paketu pod nazivom „Čista energija za sve Europljane”, kojim se želi olakšati pravedna energetske tranzicija.

Na temelju Direktive o energetskej efikasnosti 2012/27/EU⁶ Evropskog parlamenta i Vijeća, države članice obvezne su uključiti potrebu za smanjenjem energetske siromaštva u svoje obveze povezane s energetskej efikasnošću. Energetskej efikasnost jedna je od pet dimenzija evropske Energetske unije. Kroz princip „Prvo energetskej efikasnost“ (engl. Energy efficiency first), Evropska unija je prepoznala i potvrdila da je upravo energetskej efikasnost evropski najznačajniji izvor energije.

Kako je sažeto navedeno u uvodnoj izjavi 59. preinačene Direktive o električnoj energiji⁷, *do energetske siromaštva dolazi zbog kombinacije niskih primanja, visokih troškova energije i loše energetske efikasnosti domova*. Riječ je o vrlo složenom pitanju na koje utiču nestabilne cijene na energetskej tržištu i loša energetskej efikasnost, posebno u pogledu svojstava zgrada, u kombinaciji s čitavim nizom socioekonomskih faktora povezanih s općim siromaštvom i problema povezanih sa sistema posjeda nekretnina. Države članice trebale bi poduzeti potrebne mjere za

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020H1563>

⁶ [untitled \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L27)

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0944>

zaštitu ugroženih i energetske siromašnih kupaca u kontekstu unutarnjeg tržišta električne energije. Takve se mjere mogu razlikovati zavisno o posebnim okolnostima u predmetnim državama članicama i mogu uključivati mjere socijalne ili energetske politike koje se odnose na plaćanje računa za električnu energiju, ulaganje u energetske efikasnost stambenih zgrada ili zaštitu potrošača poput zaštitnih mjera protiv isključivanja. U slučajevima u kojima se univerzalne usluge također pružaju malim poduzećima, mjere kojima se osigurava pružanje univerzalnih usluga mogu se razlikovati zavisno o tome jesu li te mjere namijenjene kupcima iz kategorije domaćinstvo ili malim poduzećima (58).

Račune za režije, uključujući račune za energiju, 2018. nije moglo redovito plaćati 6,8 % ljudi koji žive u privatnim domaćinstvima u EU-u (30,3 miliona ljudi) te su oni bili izloženi riziku od isključenja iz energetske mreže. U istom razdoblju 7,3 % stanovništva EU-a (37,4 miliona ljudi) nije imalo ugodnu temperaturu okoline u svojim domovima.

S tim u vezi Evropska komisija preporučuje da države članice razviju sistemski pristup liberalizaciji energetske tržišta u cilju podjele koristi među svim dijelovima društva, posebno onima kojima je to najpotrebnije, te razviju mjere za rješavanje problema energetske siromaštva koje se temelje na uskoj saradnji svih nivoa uprave, posebno omogućavajući usku saradnju regionalnih i lokalnih vlasti s jedne strane te organizacija civilnog društva i subjekata iz privatnog sektora s druge strane.

Bosna i Hercegovina

U Bosni i Hercegovini⁸ ne postoji jasna definicija energetske siromaštva, kao ni metodologija i indikatori za utvrđivanje i praćenje energetske siromaštva, tako da ne postoji ni regulatorni okvir za njegovo suzbijanje.

Nedostaju politike koje su posebno usmjerene na problematiku energetske siromaštva kao sastavnog dijela održivog razvoja u procesu energetske tranzicije. Pojedine javne politike samo djelimično tretiraju ugrožene potrošače. Određeni napredak je postignut u pogledu zaštite ugroženih potrošača energije u najnovijim verzijama Zakona o električnoj energiji Republike Srpske iz 2020. godine i Zakona o električnoj energiji Federacije Bosne i Hercegovine iz 2013. godine. Međutim, u oba slučaja relevantni podzakonski akti, programi i propisi tek treba da se uspostave. Pojmovi kao što su energetske ranjiv i energetske zaštićeni potrošač se u dokumentima koriste naizmjenično i razlikuju se po značenju među entitetima, što će vjerovatno učiniti provođenje mjera za suzbijanje energetske siromaštva složenijim.

Stanja kao što su energetske siromaštvo i energetske ranjivost prepoznati su u Okvirnoj energetske strategiji BiH do 2035. godine, u novoj Strategiji razvoja Federacije BiH 2021.-2027. godina i u Strategiji razvoja energetske sektora Republike Srpske do 2035. godine. U pomenutim dokumentima je navedeno da je povećanje energetske efikasnosti ključni alat za iskorjenjivanje energetske siromaštva (u dijelu potrošnje električne energije i zagrijavanja domaćinstava).

U Zakonu o električnoj energiji Republike Srpske ("Sl. Glasnik RS", br. 68/20) definisan je energetske zaštićen potrošač, ali sa aspekta socijalno ugroženih potrošača, te je sama implementacija prebačena na lokalne zajednice. Ovim zakonima, energetske ranjivost ostaje usko povezana sa socijalnom ugroženošću, pa se ovaj izazov prenosi na institucije nadležne za socijalnu zaštitu, kao i ministarstva zadužena za socijalnu politiku (na kantonalnom nivou), u kontekstu zaštićenih potrošača.

---

⁸ Vidi više u „Suzbijanje energetske siromaštva u Bosni i Hercegovini – prvi korak energetske tranzicije“ dostupno na https://osfbih.org.ba/images/News/NewsDocs/Energetsko_siromastvo_policy_paper.pdf

Zakon o električnoj energiji Brčko distrikta BiH (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, broj 27/2021) ne spominje ugrožene potrošače energije, ali u Brčko distriktu postoje programi za subvencioniranje računa za električnu energiju za socijalno ugrožene potrošače.

Tačan podatak o broju energetske siromašnih domaćinstava ne može se utvrditi, međutim, na osnovu pojedinih pokazatelja, taj broj zasigurno premašuje 50% od ukupne populacije. Postojeće procjene ukazuju da 69% domaćinstava u BiH troši više od 10% svog dohotka za plaćanje računa za električnu i toplotnu energiju, i prema jednoj od postojećih definicija spadaju u energetske siromašnu populaciju stanovništva. Identifikovanje energetske siromašnih domaćinstava u BiH nije moguće bazirati samo na ovom kriteriju, već se moraju primijeniti dodatni kriteriji. U najugroženije grupacije stanovništva, koje su podložnije energetske siromaštvu, spadaju primaoci socijalne pomoći, jednoroditeljske porodice sa više djece i osobe sa invaliditetom. Penzioneri su također suočeni sa posljedicama energetske siromaštva češće nego domaćinstva u kojima su pojedini članovi zaposleni, obzirom da imaju drugačije životne navike.

Nacrt dokumenta Integrirani nacionalni klimatski i energetske plan Bosne i Hercegovine, koji je pripremljen 2020 godine, i koji je još u procesu usvajanja, samo generalno uključuje energetske siromaštvo, i definiše ciljeve u ovoj oblasti. Usvajanjem dokumenta na državnom nivou bi se kreirali uslovi za uspostavljanje politika o energetske siromaštvu, na svim nivoima vlasti u BiH.

Odgovor na energetske siromaštvo

Mjerenje energetske siromaštva

U praksi, postoje tri najčešće korištene metode za određivanje načina na koji se mjeri energetske siromaštvo. Svaka od ovih metoda potencijalno daje različite rezultate za nivo energetske siromaštva i svaka može uticati na to kako aktivnost treba da bude usmjerena.

Na terenu se energetske siromaštvo utvrđuje kombinacijom objektivnih i subjektivnih kriterija, te društvenim konsenzusom oko razgraničenja između domaćinstva kojima je potrebna pomoć zajednice zbog energetske siromaštva i onih kojima nije. Naravno da je to razgraničenje često porozno i podložno daljnjim revizijama pod novim spoznajama o energetske siromaštvu.

Subjektivni kriteriji dijele se u procjene članova kućanstva („ne mogu prikladno zagrijati prostorije“) i procjene socijalnih radnika („prostorije nisu prikladno zagrijane, djeca su pothlađena“).

Članovi domaćinstva uglavnom izražavaju nedovoljnu zagrijanost prostorija u hladnim razdobljima ili nemogućnost podmirivanja računa za energente kako bi postigli dovoljnu zagrijanost prostorija. Međutim, također je moguće da se plaćanjem prikladne potrošnje energije, npr. za zagrijavanje prostorija, ugrožavaju drugi nužni životni troškovi: prehrana, školovanje, učestvovanje u zajednici itd. U takvim slučajevima dolazi do objektivnog prihodovnog siromaštva, čak i ako su nominalno životne prostorije zagrijane na temperaturu od 21°C ili više. Konačno, moguće je da do takve potrošnje dolazi zbog neefikasnosti sistema grijanja ili drugih energetske sistema, gdje se puno energije gubi u okolišu, a pritom se ne postiže željena kvaliteta života.

Subjektivne procjene socijalnih radnika uspoređuju sporno domaćinstvo s ostalim domaćinstvima u zajednici, i u saradnji s porodičnim liječnikom, procjenjuju ugrožava li nedostupnost energenata zdravlje ukućanima i njihovo punopravno učestvovanje u zajednici. Socijalni radnici mogu identificirati i procijeniti druge nedostatke koji ukazuju na energetske siromaštvo npr. količinu vlage u prostorijama, nedovoljno svjetla za obavljanje školskih i profesionalnih aktivnosti i sl. U takvim situacijama, oni mogu upozoriti na potrebu ublažavanja specifičnog energetske

siromaštva ukućana, iako se vjerojatno radi o domaćinstvima koja se bore sa siromaštvom općenito.

Objektivni kriteriji energetske siromaštva dijele se na finansijske i nefinansijske. Nefinansijski kriteriji uključuju opće stanje domaćinstva te se temelje na mjerama kao što su prosječna dnevna temperatura, vlažnost zidova i namještaja, skladištenje i pospremanje hrane, pripremanje hrane, mogućnost rashlađivanja u razdobljima visoke temperature i sl. Finansijski kriteriji su stvarni trošak za potrošnju energije u domaćinstvu. Najčešće domaćinstva, čiji finansijski izdatak za energiju u određenom razdoblju prelazi prosjek finansijskih izdataka za energiju domaćinstava u regiji, čini ta domaćinstva službeno siromašnima i nazivamo ih energetske siromašnim domaćinstvima. Takva su domaćinstva dakle energetske siromašna čak i onda kada im npr. dnevna temperatura prostorija prelazi 21°C u hladnim razdobljima.

U osnovne metode provjere energetske siromaštva spadaju:

Metoda rashoda - Metoda rashoda za izračunavanje energetske siromaštva sagledava udio prihoda domaćinstva (neto troškova stanovanja) koji je namijenjen za zadovoljavanje energetske potrebe. Ako domaćinstvo treba da potroši više od 10% svog prihoda na energiju, smatra se da je u energetske siromaštvu, pri čemu se ozbiljnost energetske siromaštva povećava kako se povećava udio prihoda koji se troši na energiju. Izvori podataka koji se koriste za prikupljanje dokaza o potrošnji domaćinstava se također prikupljaju relativno rijetko, što otežava praćenje napretka u borbi protiv energetske siromaštva. Osim toga, neki ljudi mogu imati visoke prihode ali žive u domu koji je posebno energetske neefikasan, pa su im troškovi za energiju visoki. Iako ovi ljudi troše više od 10% svog prihoda na energiju, ne može se reći da su u osnovnoj deprivaciji i stoga nisu problem politike energetske siromaštva.

Subjektivna metoda - Subjektivna analiza energetske siromaštva postavlja ispitanicima niz pitanja kako bi utvrdili da li domaćinstvo živi u energetske siromaštvu. Međutim, samoprocjena energetske siromaštva može dati pogrešne utiske kreatorima politike o obimu energetske siromaštva.

Subjektivna kvalitativna procjena drugih – stručnjaka iz službi socijalne zaštite npr. socijalnih radnika u saradnji sa drugim odgovarajućim službama.

Objektivna metoda - Objektivna metoda izračunavanja energetske siromaštva nastoji da modelira ono što tipično domaćinstvo mora potrošiti na energiju da bi se njihov dom zagrijao prema preporučenim normama Svjetske zdravstvene organizacije i upoređuje to sa onim što znamo o prihodima domaćinstva kako bi pokušali odrediti izloženost domaćinstva energetske siromaštvu.

Model niskog prihoda/visokih troškova - Razvijen od strane Londonske škole ekonomije i zvanično usvojen od strane Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za upotrebu u Engleskoj i Velsu, model niskih prihoda/visokih troškova je pokušaj da se pozabave ograničenjima čistog modela energetske siromaštva zasnovanog na potrošnji. Prema ovom modelu analiziraju se domaćinstva koja imaju nizak prihod i visoke troškove za energiju (definisanim kao dvostruki medijan troškova energije). Ovo je pokušaj da se osigura da statistika o energetske siromaštvu ne obuhvati ona domaćinstva koja imaju visoke prihode, a žive u domu sa niskom energetske efikasnošću.

Pokazatelji energetske efikasnost se mogu podijeliti u četiri grupe:

- (a) pokazatelji kojima se trošak energije uspoređuje s dohotkom: energetske siromaštvu kvantificira se usporedbom iznosa koji domaćinstva troše na energiju s njihovim dohotkom (npr. postotak ili broj domaćinstva koja troše više od određenog udjela svojeg raspoloživog dohotka na energetske usluge);

- (b) pokazatelji koji se temelje na samoprocjeni: domaćinstvo se direktno pita u kojoj mjeri smatraju da sebi mogu priuštiti energiju (npr. mogu li svoj dom dovoljno ugrijati zimi i dovoljno rashladiti ljeti);
- (c) pokazatelji koji se temelje na direktnim mjerenjima: tim se pokazateljima mjere fizikalne varijable kako bi se utvrdila primjerenost energetske usluga (npr. sobna temperatura);
- (d) indirektni pokazatelji: energetska siromaštvo mjeri se pomoću povezanih faktora, kao što su dospjele neplaćene obveze za režije, broj isključenja i kvaliteta stambenog objekta.

Rješavanje energetske siromaštva mjerama energetske efikasnosti

Hvatanje u koštac sa oskudicom u energiji i poboljšanje kvaliteta unutrašnje sredine domaćinstava sa malim prihodima moguće je izvesti putem sljedećih akcija i mjera koje doprinose ostvarenju tri različita cilja⁹: a) smanjiti cijene energije za domaćinstvo; b) poboljšati energetske efikasnosti u objektima u kojima su nastanjena najosjetljivija domaćinstva, uključujući neophodno ulaganje napora u obučavanje domaćinstava za racionalno korištenje energije i njenu uštedu; c) rad na socijalnom polju, povećavajući koliko je moguće male prihode.

Analiza potrošnje energije i uticaji na zdravlje pokazuju da postoji hitna potreba za propagiranjem najpogodnijih tehnologija za uštedu energije za populaciju sa malim prihodima. Osim toga, te mjere treba da budu što je moguće rentabilnije. Različite zemlje Evropske unije imaju različite strategije i prioritete, već prema klimatskim odlikama i tipologiji zgrada. Uspješnost u postizanju energetske efikasnosti u domaćinstvu sa malim prihodima zavisice od polaznog nivoa energetske efikasnosti i toplotne ugodnosti, opsega poboljšanja efikasnosti i od toga da li su te mjere pristupačne domaćinstvu ili nisu. Sve one bi trebalo da doprinesu potencijalu intervencija u cilju poboljšanja energetske efikasnosti koje utiču na promjene u zdravlja članova domaćinstva.¹⁰

Energetska efikasnost treba imati primat u borbi protiv energetske siromaštva jer doprinosi smanjenju potrošnje energije, izdataka za energiju i emisija stakleničkih plinova te potiče razvoj lokalne privrede. Realizacija mjera energetske efikasnosti ima pozitivne uticaje na zdravlje (smanjuje se vlaga, stalni propuh i plijesan) te se općenito povećava ugodnost stanovanja.

Na bazi iznesenog, kao najrentabilnijim i efikasnim tehnologijama za domaćinstva sa malim prihodima, predlažu se: a) poboljšanje omotača zgrada, b) tehnike pasivnog grijanja i hlađenja, i c) poboljšanje servisiranja zgrada (kao što je zamjena sistema za grijanje, rekuperacija toplote i sl.).

Poboljšanje ovojnice zgrade - Neodgovarajuća izolacija, jednostruki prozori i loša zaštita od promahe – razlozi su prisustva vlage, buđi i promahe, koji stvaraju veliki broj zdravstvenih problema. Zbog toga domaćinstva sa malim prihodima treba da poboljšaju izolaciju komponenta omotača, tj. zidova, krovova, zastakljenja, itd.

Tehnologije pasivnog korištenja sunčeve energije - Usvajajući pasivne tehnologije, povećanje sunčevih dobitaka je potrebno u sjevernim evropskim zemljama, dok je tokom ljeta potrebno smanjenje u zemljama južne Evrope. Međutim, da bi se u potpunosti smanjili uticaji na sredinu, neophodne su još dvije mjere za ostvarenje energetske efikasnosti (efikasno korištenje električne energije), ili pogodnosti (podmirivanje preostalih energetske potreba obnovljivim izvorima energije).

Poboljšanja u održavanju zgrada i upravljanju energijom u njima - Poboljšanje efikasnosti servisiranja zgrada u kojima žive stanari sa malim prihodima, uglavnom se svode na zamjenu sistema za grijanje. Kada se govori o servisiranju zgrada, treba pomenuti i koncept upravljanja energijom u

⁹ The European Fuel Poverty and Energy Efficiency Project, Good practices experienced in Belgium, Spain, France, Italy and United Kingdom to tackle fuel poverty, 2008.

¹⁰ Liddell, C. and C. Morris, Fuel poverty and human health : A review of recent evidence, Energy Policy, vol. 38, no. 6, 2010, pp. 2987–2997.

društvenim stanovima i domaćinstvima sa malim prihodima. Pametne tehnologije mogu imati ključnu ulogu u monitoringu društvenih stanova.

Podrška prihodima onih koji žive u energetsom siromaštvu

Pružanje *podrške za prihod* domaćinstva je snažno povezano sa osnovnom uskraćenošću. Dakle, podrška prihodima igra veoma važnu ulogu u ograničavanju efekata energetsog siromaštva.

Ovaj mjera opisuje podršku i mjere koje su dostupne kako bi se pomoglo ljudima u energetsom siromaštvu da podmire i upravljaju svojim računima za energiju i radnje koje se poduzimaju kako bi se pomoglo ugroženim potrošačima da iskoriste mogućnosti za aktivno upravljanje i smanjenje energetske troškova. Cijena energije je važan faktor koji doprinosi energetsom siromaštvu. Poteškoće u podmirivanju troškova energije mogu dovesti do toga da ukućani ne koriste dovoljno energije za održavanje adekvatnog grijanja svog doma, što može dovesti do dugoročnih zdravstvenih i socijalnih problema. Iako poboljšanje energetske efikasnosti doma može smanjiti račune domaćinstva za energiju, ne može ih eliminirati. Stoga je prepoznato da poboljšanja energetske efikasnosti moraju biti dopunjena odgovarajućom podrškom dohotka za one koji su u riziku od energetsog siromaštva.

Direktna finansijska pomoć je mjera koja treba da ide paralelno ali isključivo za najugroženije i to do momenta kada energetske siromašno domaćinstvo ne postigne odgovarajući nivo energetske efikasnosti, s obzirom na to da samo finansijske mjere ne omogućavaju korisnicima siguran izlazak iz energetsog siromaštva, te da se njome djeluje isključivo na ublažavanje problema bez dugoročnog efekta na uzroke energetsog siromaštva.

Ovaj pristup obično uključuje direktnu finansijsku podršku - odbitke na mjesečnim računima za energiju, direktne finansijske naknade ili finansijske transfere s ciljem smanjenja ukupnog tereta računa za energiju za domaćinstva i zaštite od isključenja komunalnih usluga.

Direktna finansijska pomoć u vidu smanjenja iznosa računa za energiju je kratkoročno efikasna ali neodrživa mjera gdje se samo sufinansiraju troškovi energije u vidu smanjenja tereta računa za energente. Ovakve mjere ne pružaju dugoročno rješenje problema, odnosno ne doprinose suzbijanju uzroka i ne umanjuje štetne utjecaje na zdravlje i okoliš koji proizlaze iz energetske neimaštine. Međutim, ovakve mjere su neophodne za ona domaćinstva koja se trenutno nalaze u teškoj materijalnoj situaciji i za koja smo sigurni da ne mogu obezbijediti osnovne energetske usluge bez finansijske pomoći sistema socijalne politike.

Situaciona analiza

Podaci koji se nalaze u Situacionoj analizi, su prikazani zaključno sa 2020. godinom, a za pojedine segmente koji su procijenjeni kao izuzetno važni prikazani su podaci zaključno sa 2021. i 2022. godinom. Činjenica da Situaciona analiza prati trend kretanja više od 3 godine, u pojedinim dijelovima i više od 10 godina, dobra je za donošenje zaključaka o prijedlozima projekata, prioriteta i mjera.

Demografska struktura stanovništva

Grad Gračanica se graniči sa gradovima Gradačac na sjeveru, Srebrenik na istoku te gradom Lukavac na jugoistoku, sa zapadne strane je općina Doboj Istok (Federacija BiH) i sa južne strane općina Petrovo (RS). Grad Gračanica je povezan sa susjednim općinama i gradovima Tuzlanskog kantona mrežom magistralnih, regionalnih i lokalnih puteva koji prolaze kroz naseljena mjesta grada, u dijelu grada postoji željeznička pruga, a u gradu Tuzla je aerodrom. Unutrašnja mreža lokalnih i nekategorisanih puteva koja se spaja sa magistralnim i regionalnim putevima.

Pogodnost prirodnih, geografskih i klimatskih odlika na prostoru grada Gračanica doprinijeli su da su ljudi prepoznali svoja staništa, nastanili se, počeli proizvoditi i graditi, organizovati život u različitim vidovima.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2021. godini na području Gračanice je živjelo ukupno 44.745 stanovnika, odnosno 10,30 % stanovnika TK.

Prema podacima za 2023 godinu ukupan broj zaposlenih u Gračanici 12.577 dok ukupan broj nezaposlenih iznosi 6.753.

Prosječna plaća u Federaciji Bosne i Hercegovine 1.262 KM, a prosječna penzija 482,51 KM. Broj penzionera u gradu Gračanica za 2022 godinu iznosi je 8.946.

Gračanica zauzima površinu od 216 km² sa gustom naseljenosti u 2021. godini od 207,20 stanovnika/km². Gustina naseljenosti u Gračanici znatno je veća od gustine naseljenosti u FBiH, koja iznosi 83,1 stan/km² i TK koja iznosi 164,0 stanovnika/km².

Starosna struktura stanovništva u proteklom periodu mijenjala se u skladu sa općim tendencijama tipičnim za proces demografskog starenja. U strukturi stanovništva 67,9 % čini radno sposobni dio stanovništva, a 16,41 % su osobe starije od 65 godina što ukazuje na činjenicu da se ova populacija iz zrelog transformisala u tip starijeg stanovništva.

Socijalna struktura stanovništva

Nosilac socijalne zaštite na području općine je JU Centar za socijalni rad (CSR), čija se djelatnost finansira iz gradskog budžeta, dok se socijalna davanja predviđena Federalnim i Kantonalnim Zakonima, ovisno o obliku i pravu, uplaćuju direktno na tekuće račune korisnika. Na osnovu izmjena i dopuna navedenih zakona u ranijem periodu, utvrđeni su novi oblici socijalne zaštite za korisnike i na osnovu toga je znatno povećan broj korisnika određenih prava u odnosu na pređašnji period. U narednoj tabeli su prikazani korisnici određenih prava prema evidenciji CSR Gračanica.

Socijalno ugrožene kategorije	Br.	%
Broj korisnika socijalne zaštite - ukupno	16804	100
Broj primaoca bilo kojeg oblika socijalne pomoći	4536	26,99
Broj materijalno ugroženih porodica koje nemaju dovoljno prihoda za izdržavanje, materijalno neosigurane (s neriješenim materijalnim pitanjem)	3726	22,17
Broj porodica s poremećenim porodičnim odnosima	211	1,25
Broj porodica samohranih roditelja	230	1,36
Broj porodica s neriješenim adekvatnim stambenim pitanjima	145	0,86
Broj porodica/roditelja spriječenih da obavljaju roditeljsku dužnost	6	0,03
Broj porodica/roditelja lišenih roditeljskih prava	1	0,005
Broj porodica čiji je član ometeni u fizičkom i psihičkom razvoju (osoba s invaliditetom)	91	0,54
Broj porodica čiji je član pokazuje društveno neprihvatljivo ponašanje (Sklone skitnji; Sklone prosjačenju; Sklone prostituciji; Sklone vršenju krivičnih djela...)	218	1,29
Broj porodica čiji je član hronično bolesna osoba	817	4,86
Broj porodica u stanju različitih socijalno - zaštitnih potreba	2098	12,48
Broj djece bez oba roditelja	5	0,02
Broj djece nepoznatih roditelja	0	0
Broj djece napuštenih od roditelja	10	0,05
Broj djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	716	4,26
Broj starijih osobe bez porodičnog staranja	105	0,62

Broj punoljetnih osoba nesposobnih za rad (do 65 godina - potpuno i trajno nesposobne za rad) bez sredstava za život	542	3,22
Broj osoba korisnika Javnih kuhinja	452	2,68
Broj osoba korisnika bilo kojeg vida humanitarne pomoći	117	0,69
Ostale osobe u stanju socijalne zaštite/potrebe	2778	16,53

Izvor podataka: Centar za socijalni rad Gračanica

Geografske i stambene karakteristike

Grad Gračanica se nalazi u državi Bosni i Hercegovini, u sjeveroistočnom dijelu države - Regiji Sjeveroistočna BiH (Regija SI), pripada Entitetu Federacija Bosne i Hercegovine, a u Tuzlanskom kantonu je šesta općina/grad sa površinom od 216,0 km² (Slika 1 i slika 2).

Slika (1): Geografski položaj Grada Gračanica u BiH

Slika (2): Geografski položaj Grada Gračanica u TK

Na prostoru Grada Gračanica su naselja organizovana i raspoređena:

U 23 (dvadeset tri) mjesne zajednice (MZ): Prijeko Brdo, Trnovci, Buk, Džakule, Doborovci, Gornji Doborovci, Vranovići, Soko, Škahovica, Piskavica, Babići, Gračanica, Lukavica, Stjepan Polje, Malešići, Lendići, Pribava, Donja Lohinja, Gornja Lohinja, Donja Orahovica, Gornja Orahovica, Miričina, Rašljeva kao i - 2 (dva) područja od bivših mjesnih zajednica Donji Skipovac i Gornji Skipovac. (Slika 3).

Ova naselja su svrstana u dvije grupe i to: gradskog urbanog tipa i seoskog-razbijenog tipa. Urbana naselja zastupljena na području grada su MZ Gračanica i MZ Pribava, imaju standardne karakteristike urbanog gradskog područja.

Seoska naselja su razbijenog tipa i locirana su u nizijskom i brdskom dijelu grada.

Slika (3): Mjesne zajednice Grada Gračanica i područja

Energetske karakteristike

Grad Gračanica u proteklom periodu nije provodio programe energetske efikasnosti u oblasti stanovanja u individualnim ili kolektivnim stambenim objektima (osim jednog projekta na objektu kolektivnog stanovanja uz sufinansiranje stanara). Implementiranim projektima energetske efikasnosti od strane Grada obuhvaćeni su samo objekti javnih ustanova i javnih preduzeća, ulične rasvjete i sl. Sredstva za ove namjene su obezbijeđena iz budžeta vlada viših nivoa vlasti, državnih fondova i dijelom kod međunarodnih organizacija.

Projekti energetske efikasnosti i korištenja OIE u oblasti stanovanja su provodeni od strane nadležnih kantonalnih ministarstva, putem javnih poziva. Ovi projekti su se odnosili na provođenje mjera zamjene kotlova na fosilna goriva kotlovima na pelet, instaliranje sistema toplotne pumpe, a manji broj korisnika je koristio subvenciju za utopljanje stambenog objekta. Grad ne raspolaže eksplicitnim podacima o broju korisnika i o obimu pružene podrške.

Grad Gračanica ima izrađen sistem daljinskog grijanja. Eko Toplane d.o.o. Gračanica je prva toplana na biomasu u BiH koja je počela sa radom 2008. godine. Broj/procent domaćinstava obuhvaćenih sistemom javnog grijanja iznosi 811 ili 30%. Projekat Eko toplane doprinosi zaštiti okoliša i smanjenju uticaja na klimatske promjene. U periodu 2022.-2027. godine, planira se instalacija kotla snage 6,2 MWh za proizvodnju električnu energiju snage do 1 Mwh i 50 kwh, uz kontinuirano proširenje mreže daljinskog grijanja. U toku su aktivnosti na instalaciji kotla i pribavljanju dozvola za proizvodnju el. energije, po sistemu kogeneracije, koji podrazumijeva proizvodnju el. energije u periodu sezone grijanja, za vlastite potrebe i zagrijavanje vode Eko toplane, a višak će se prodavati. Time će Eko toplana biti jedina u BiH koja će proizvoditi el. energiju na biomasu.

Stanovništvo koje nije priključeno na sistem daljinskog grijanja toplotnu energiju u najvećoj mjeri obezbjeđuje iz fosilnih goriva, manji broj stambenih objekata se zagrijava iz sistema korištenja obnovljivih izvora energije ili sistemom toplotne pumpe.

Kategorija stanovništva koja se može identifikovati kao ciljna grupa obuhvaćena ovim Akcionim planom smanjenja energetskog siromaštava, stanuje u objektima loših energetskih karakteristika, a u najvećoj mjeri toplotnu energiju za zagrijavanje objekata obezbjeđuje sagorijevanjem fosilnih goriva.

Povezanost lokalnog akcionog plana sa postojećem strateškim dokumentima i zakonima

Lokalni akcioni plan smanjenja energetske siromaštava u Gradu Gračanica (2023-2027) u potpunosti doprinosi ostvarenju strateških ciljeva utvrđenih Strategijom razvoja Grada Gračanice 2023-2027. Akcioni plan možemo povezati sa Strategijom razvoja Grada Gračanica sa dijelom prioriteta i mjera, a koji se odnosi dio Prioritet 2.1. Unaprijeđen sektor socijalne zaštite i položaj ranjivih grupa; kao i Prioritet 3.3. Poboľšan kvalitet zraka realizacijom mjera energetske efikasnosti i ublažavanja klimatskih promjena.

Također, Lokalni akcioni plan smanjenja energetske siromaštava u Gradu Gračanica (2023-2027) doprinosi i ostvarenju promotivnih aktivnosti (str.67) utvrđenih Akcionim planom energetske održivog razvoja i klimatskih promjena grada Gračanica (Sustainable Energy and Climate Action Plan – **SECAP**) a tiče se Proširenje mreže postojećeg sistema daljinskog grijanja.

Vizija i ciljevi utvrđeni lokalnim akcionim planom smanjenja energetske siromaštava u potpunosti doprinose ispunjenju zakonskih obaveza lokalne zajednice i javne ustanove Centar za socijalni rad Gračanica koje su utvrđene *Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice sa djecom* (Sl.novine Tuzlanskog kantona",br.5/12-prečišćeni tekst, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18, 12/20, 22/21, 5/22, 8/22, 10/22, 14/22 i19/22).

Identifikacija vizije i ciljeva

Detaljna situaciona analiza i kontekst izrade Akcionog plana za smanjenje energetske siromaštava upućuje na ključna pitanja:

- Kako identificirati energetske siromašna domaćinstva ili kategorije stanovništva i pratiti stanje na lokalnom nivou;
- kako smanjiti rizik od energetske siromaštava za energetske siromašna i domaćinstva koja su u riziku programima socijalne zaštite;
- kako unaprijediti znanje energetske siromašnih i domaćinstva koja su u riziku o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću;
- kako smanjiti ili eliminirati energetske siromaštvo primjenom mjera energetske efikasnosti i održivosti i njihovom integracijom sa mjerama socijalne zaštite.

U definiranju vizije osnovni pristup je da energetska efikasnost treba imati primat u borbi protiv energetske siromaštava jer doprinosi smanjenju potrošnje energije, izdataka za energiju i emisija stakleničkih plinova te potiče razvoj lokalne privrede i ima pozitivne uticaje na zdravlje, dok je direktnu finansijsku pomoć neophodno pružati isključivo za najugroženije i to do momenta kada energetske siromašno domaćinstvo ne postigne željenu energetske efikasnost.

Vizija Akcionog plana za smanjenje energetske siromaštava Grada Gračanice glasi:

„Energetske efikasna i održiva zajednica u kojoj niko nije energetske zapostavljen“.

U skladu je sa Strategijom razvoja Grada Gračanice 2023-2027 koja glasi **„Grad Gračanica je zajednica sa visoko razvijenim poduzetništvom, zelenim rastom i socijalno pravednim društvenim okruženjem u kojem žive sretni i zadovoljni ljudi“.**

Vizija se temelji na ciljevima održivog razvoja u Bosni i Hercegovini i principu Agende 2030 za održivi razvoji „niko ne smije biti isključen“, kojim se teže eliminirati multidimenzionalni uzroci siromaštva i nejednakosti kao i diskriminacija u svim oblicima. Uvođenje tog principa u praksu

zahtijeva mehanizme upravljanja i odgovornosti na svim nivoima, od lokalnog do međunarodnog, kako bi se osiguralo provođenje mjera za osiguravanje jednakosti.

Temeljno polazište Akcionog plana za smanjenje energetske siromaštva, se zasniva na strateškom pravcu Okvira održivog razvoja BiH u dijelu Pametni rast „Zeleni rast i čista energija“ i Društvo jednakih mogućnosti koji potiče ispunjenje principa agende 2030. „niko ne smije biti zapostavljen“ čiji je cilj naveden u poglavlju „Ljudi“ osigurati dostojanstven i ravnopravan život u zdravom okruženju za sve građane Bosne i Hercegovine, razvojnih ciljeva i prioriteta Strategije razvoja Federacije BiH, Povećati energetske efikasnosti i Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost u kojem se propisuje mjera „Osigurati socijalne programe za smanjivanje energetske siromaštva“, te Razvojne strategije Grada Gračanice.

Akcioni plan za smanjenje energetske siromaštva je alat za provođenje Agende 2030 i Ciljeva održivog razvoja, i Okvira održivog razvoja BiH na područje Federacije BiH. Istovremeno je i u funkciji realizacije Strategije razvoja Federacije kojom je predviđeno strateškim ciljem 2. Prosperitetan i inkluzivan razvoj, te Strategije razvoja grada Gračanica 2023-2027 godine.

Lokalni akcioni plan za smanjenje energetske siromaštva Grada Gračanica se temeljiti na priznavanju prava na energiju te su u njoj utvrđeni ambiciozni, ali realistični ciljevi za ostvarenje osnovnog stupa socijalnih prava, eliminisanje energetske siromaštva i dostizanje ciljeva održivog razvoja u odnosu na osiguranje pristupa materijalno pristupačnoj, pouzdanoj, održivoj i modernoj energiji za sve. Dugoročno njome bi se trebalo nastojati potpuno iskorijeniti energetske siromaštvo.

U funkciji smanjenja energetske siromaštva utvrđeni su ciljevi:

- **Cilj 1. Ublažiti energetske siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite**
- **Cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva**
- **Cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticajnim mjerama energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije**

Uzimajući u obzir da je energetske siromaštvo rezultat društvenih, ekoloških, privrednih i geopolitičkih faktora, ono iziskuje *holistički pristup* u njegovom rješavanju, što podrazumijeva sveobuhvatnu analizu tog pitanja i potreba domaćinstava te uključivanje raznih aktera, od potrošača, socijalnih institucija (centara za socijalni rad), organizacija civilnog društva i preduzeća do regionalnih i lokalnih vlasti.

Akcioni plan uključuje kako energetske tako i neenergetske mjere za uklanjanje temeljnih uzroka energetske siromaštva i ublažavanje uslova za energetske siromašna i ranjiva domaćinstva. Njome se želi osigurati da mjere energetske efikasnosti i tranzicije budu osmišljene i provedene na pravedan, pravičan i uključiv način, tako da nitko ne bude zapostavljen niti isključen.

Indikatori i definicija energetske siromaštva

Indikatori energetske siromaštva su urađeni u skladu sa faktorima koji opisuju energetske siromaštvo, a odnose se na: ekonomske, socio-demografske i energetske faktore.

U ekonomske i socio-demografske faktore ubrajaju se: Demografski aspekt (broj, spol i starost članova/ica domaćinstva); Finansijski aspekti (prihodi i troškovi energije); Zdravstveni aspekt (psihičko i fizičko zdravlje).

U energetske faktore ubrajaju se: Procjena energetske klase i ilustrativni indikatori (izolacija objekata, vlaga, plijesan, propuh, sistem grijanja); Energetske usluge (grijanje, hlađenje, topla voda, kuhanje, rasvjeta, pranje i ostalo).

Za uspostavljenje indikatora energetske siromaštva, odnosno definiranja prioriteta ciljnih grupa, uspostavljeni su kriteriji prema sedam grupa i to: 1. energetska klasa objekta (izolacija, grijanje i električna energija), 2. energetska klasa objekta, 3. vlasništvo objekta, 4. vrsta stambene jedinice, 5. prihodovna strana – novčana podrška (socijalne naknade i pomoći), 6. ekonomski status domaćinstva, 7. socijalne kategorije stanovništva. Definirani su i uslovi za dobijanje podrške i pomoći. Kao osnova za identifikaciju energetske siromaštva uzima se DOMAĆINSTVO. Kombinacijom navedenih faktora utvrđivat će se kriterij za svaku mjeru.

U kontekstu vizije za eliminaciju energetske siromaštva i definiranih indikatora postavljena je definicija energetske siromaštva koja glasi:

„Energetsko siromaštvo je stanje u kojem domaćinstvo nije u mogućnosti da obezbijedi potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice“.

Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva se kategoriziraju u 3 grupa i to:

1. Energetski siromašna domaćinstva (*apsolutno/ekstremno energetski siromašna domaćinstva*)

Domaćinstva sa veoma niskim primanjima koja nemaju adekvatne energetske usluge i ne mogu sebi priuštiti potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život (grijanje, rasvjetu, kuhanje, toplu vodu itd.) na način koji ne ugrožava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba domaćinstva.

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici stalne novčane pomoći, korisnici privremene novčane pomoći, korisnici novčane egzistencijalne naknade.

Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: lica nesposobna za rad i privređivanje, nezaposlene osobe, starije osobe, samohrani nezaposleni roditelji, mladi koji izlaze iz sistema socijalne zaštite i demobilisani borci.

Ovoj grupi energetski siromašnih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 25% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva uglavnom živi u individualnim i kolektivnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetske karakteristika po osnovu vizualnog pregleda, bez toplotne vanjske izolacije, sa sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase.

2. Energetski ugrožena domaćinstva (*relativno energetski siromašna domaćinstva*)

Domaćinstva koja imaju zadovoljavajuće energetske usluge, ali usljed materijalne deprivacije nemaju dovoljno prihoda da obezbijede potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, te su izloženi smanjenom mogućnošću plaćanja osnovnih energetske usluga (grijanje, el. energija, topla voda i dr.) i odricanja u drugim područjima života (kvalitetna ishrana, odjeća, obrazovanje, odmor, i dr.)

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici novčane egzistencijalne naknade, korisnici naknade civilne žrtve rata, korisnici minimalne i zagarantovane penzije, korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti, korisnici lične invalidnine (I i II kategorija), korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite, korisnici porodične invalidnine.

Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: osobe sa invaliditetom (60 – 100 % oštećenja organizma), demobilisani borci, civilne žrtve rata, starije

osobe, demobilisani borci penzioneri, porodice šehida i poginulih boraca, zaposleni siromašni, ratni vojni invalidi.

Ovoj grupi energetske ugroženih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 35% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva uglavnom živi u individualnim i kolektivnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetske karakteristikama po osnovu vizualnog pregleda, bez toplotne vanjske izolacije, sa centralnim ili sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase, energetske neefikasne rasvjete.

3. Energetske ranjiva domaćinstva (domaćinstva u riziku od energetske siromaštva)

Domaćinstva koja imaju adekvatne energetske usluge i koja sebi mogu priuštiti zadovoljavajuće energetske usluge za obezbijedenje potrebne količine energije, neophodne za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, ali su osjetljiva na negativne uticaje glavnih uzroka energetske siromaštva kao što su porast cijena energenata, nemogućnost ulaganja u energetske efikasnost i sl. što dovodi do smanjenja njihove sposobnosti prilagođavanja na razne energetske izazove i povećanog rizika da postane energetske ugroženo ili siromašno.

U ovu grupu domaćinstava se ubrajaju: korisnici minimalne i zagarantovane penzije, korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti, korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite, korisnici porodične invalidnine. Lica svrstana u ovu grupu pripadaju jednoj od sljedećih socijalnih kategorija stanovništva: starije osobe, demobilisani borci, penzioneri, zaposleni siromašni, samohrani roditelji, ratni vojni invalidi.

Ovoj grupi energetske ugroženih domaćinstava pripadaju domaćinstva čiji ukupni prihodi domaćinstva ne prelaze 45% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva.

Opisana kategorija stanovništva uglavnom živi u individualnim i kolektivnim stambenim objektima u privatnom vlasništvu, sa lošim energetske karakteristikama po osnovu energetske audita, bez toplotne vanjske izolacije, sa centralnim ili sobnim grijanjem, sa električnim uređajima loše energetske klase, energetske neefikasne rasvjete.

Koordinacija i odgovornost za energetske siromaštvo

Za koordinaciju izrade, provedbe, implementacije i za praćenje realizacije Akcionog plana unutar Gradske uprave zadužena je Komisija iz Službe za poslove gradonačelnika i gradskog vijeća Grada Gračanica koju će imenovati gradonačelnik.

Zadaci Gradske uprave u realizaciji Akcionog plana su sljedeći:

- uspješno integrirati ciljeve i mjere Lokalnog akcionog plana u razvojnu strategiju Grada Gračanica i ostale relevantne strateške dokumente;
- osigurati stručni kadar za realizaciju identificiranih mjera suzbijanja energetske siromaštva i energetske efikasnosti;
- osigurati finansijska sredstva za realizaciju mjera za koje je Grad Gračanica identificiran kao nositelj;
- pravovremeno komunicirati i zajednički usuglasiti provođenje mjera koje nisu u nadležnosti Gradske uprave s predviđenim nositeljima i ostalim uključenim akterima;
- podržati kontinuirano provođenje mjera kroz čitavo razdoblje provedbe Akcionog plana do 2027. godine;
- osigurati praćenje i izvještavanje o dinamici realizacije plana do 2027. godine;
- kontinuirano informirati građane o realizaciji Akcionog plana;

- osigurati učešćivanje svih relevantnih aktera i građana u čitavom procesu od izrade do praćenja realizacije Akcionog plana;

Nosioci aktivnosti na realizaciji Akcionog plana su: Gradska uprava Grada Gračanica; Centar za socijalni rad Gračanica, Nevladine organizacije i Udruženja građana.

INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR

Na osnovu situacione analize i projekcije, kao i definisanih mjera, izrađen je indikativni finansijski okvir za period važenja Lokalnog akcionog plana. Indikativni finansijski okvir sadrži procjenu potrebnih finansijskih sredstava po ciljevima, prioritetima i mjerama iz budžeta, te po ostalim izvorima finansiranja, kao što su grantovi, vlastita učešća građana i donacije.

Za implementaciju Lokalnog akcionog plana smanjenja energetske siromaštva grada Gračanice za period od 2023-2027 godine procjenjena su potrebna sredstva u iznosu od 1.815.598,00 KM, sa izvorima finansiranja iz budžeta 718.599,00 KM 39,58 %, a iz ostalih izvora 1.096.999,00 KM ili 60,42 %.

cilj	Aktivnosti	od god	do god	ukupno god	2023-2027		
					Ukupno	Finansiranje iz budžeta Grada Gračanica	Finansiranje iz drugih izvora
cilj 1. Ublažiti energetske siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite	1.1.1. Identifikacija, mapiranje i praćenje žarišnih područja energetske siromašnih i ugroženih domaćinstava	2023	2023	1	5.000,00	5.000,00	0,00
	1.2.1. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena	2024	2027	4	235.000,00	120.000,00	115.000,00
	1.2.2. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova grijanja tokom zime i perioda hladnog vremena	2024	2027	4	78.600,00	54.600,00	24.000,00
cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2.1.1. Provjere i savjetodavne intervencije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024	2027	4	16.000,00	8.000,00	8.000,00
	2.2.1. Organizacija edukacija u oblasti energetske efikasnosti	2024	2027	4	16.000,00	8.000,00	8.000,00
	2.2.2. Informisanje i edukacija u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za su/finansiranje energetske efikasnosti	2024	2027	4	8.000,00	8.000,00	0,00
	2.2.3. Organizacija edukacije u oblasti energetske efikasnosti u javnim ustanovama	2024	2027	4	16.000,00	8.000,00	8.000,00
	2.3.1. Kampanje „energetske pismenosti“ i „energetske efikasnosti“	2024	2027	4	20.000,00	12.000,00	8.000,00
Strateški cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetske siromaštva i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti (grijanje, topla voda, el. energija) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna domaćinstva	2024	2027	4	200.000,00	100.000,00	100.000,00
	3.1.2. Mali energetske paketi efikasne tehnologije za energetske siromašna domaćinstva	2023	2025	3	60.000,00	30.000,00	30.000,00
	3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice postojećih individualnih i stambenih objekata za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2025	2027	3	174.999,00	114.999,00	60.000,00
	3.3.1. Pomoć pri uvođenju mjerača u objektima za kolektivno stanovanje za domaćinstva pogođena energetske siromaštvom	2025	2027	3	149.999,00	50.000,00	99.999,00
	3.3.2. Uspostavljanje ekološki prihvatljivog, efikasne i ekonomski dostupne sistema daljinskog grijanja i priključak novih korisnika na već postojeću mrežu	2024	2027	4	480.000,00	120.000,00	360.000,00
	3.4.1. Sufinansiranje nabavke električnih uređaja za uštedu energije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2026	2027	2	49.500,00	10.000,00	39.500,00
	3.4.2. Sufinansiranje nabavke i ugradnje energetske efikasne rasvjete za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024	2025	2	14.000,00	10.000,00	4.000,00
3.4.3. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024	2026	3	292.500,00	60.000,00	232.500,00	
	UKUPNO				1.815.598,00	718.599,00	1.096.999,00
	PROCENTUALNO					39,58%	60,42%

Prioritetni ciljevi, mjere i aktivnosti

Cilj 1. Ublažiti energetska siromaštva programima socijalne zaštite ugroženih domaćinstava

Mjera 1.1. Uspostaviti sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetska siromašnih i ugroženih domaćinstava

Aktivnost 1.1.1. Identifikacija, mapiranje i praćenje žarišnih područja energetska siromašnih i ugroženih domaćinstava	
Kratak opis aktivnosti	<p>Aktivnost predviđa izradu sveobuhvatne karte energetska siromašnih domaćinstava na osnovu definiranih kriterija putem koje će se utvrditi nivo finansijske te energetske ugroženosti, te utvrđivanje metodologije načina analize, praćenja i izvještavanja o stanju energetska siromaštva i utvrđivanja najvećih žarišnih problema energetska siromašnih i ugroženih domaćinstava korisnika pomoći u gradu Gračanica po osnovu energetska siromaštva i predlaganje neophodnih dodatnih mjera za njegovo smanjenje i postizanja njihove energetske efikasnosti.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada metodologije i instrumenta istraživanja - Izrada baze za unos podataka - Posjeta domaćinstvima - Unos podataka u bazu - Izvještavanje - Davanje preporuka
Nadležno tijelo/nosilac	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za razvojne projekte <p>U saradnji sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove. - Centar za socijalni rad Gračanica
Partneri u realizaciji	Lokalne nevladine organizacije i korisnička udruženja
Vremenski period realizacije	2024 – 2027
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Izrađen dokument "Metodologija identifikacije i praćenja energetska siromašnih i ugroženih domaćinstava" - Realizirane kućne posjete u oko 1000 energetska ugroženih domaćinstava i identificirana energetska siromašna domaćinstva. - Identificiran broj domaćinstava i njihove potrebe - Uspostavljen jedinstveni registar/baza sa podacima o domaćinstvima - Izvještaji o promjenama energetska statusa za ciljnu grupu domaćinstava
Korisnici mjere	Energetska siromašna i ugrožena domaćinstva
Broj korisnika	Oko 1000 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	<p>Korisnici javne novčane podrške i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći - korisnici privremene novčane pomoći - korisnici novčane egzistencijalne naknade - korisnici novčane egzistencijalne naknade (demobilisani borci) - korisnici naknade civilne žrtve rata - korisnici minimalne i zagarantovane penzije

	<ul style="list-style-type: none"> - korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti - korisnici lične invalidnine (I i II kategorija) - Korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite (RVI) - korisnici porodične invalidnine
Procjena potrebnih sredstva	5.000,00 KM
Izvori finansiranja	Budžet grada Gračanica (5.000 KM)
Mogući efekti/ishodi	Utvrđeno stanje domaćinstava pogođenih energetske siromaštvom na području grada Gračanica, i uspostavljen mehanizam praćenja stanja energetske siromaštva s ciljem poduzimanja kvalitetnih i pravovremenih mjera za njegovo smanjenje kroz programe finansijske i nefinansijske pomoći.

Mjera 1.2. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetske siromaštva

Aktivnost 1.2.1. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena	
Kratak opis aktivnosti	<p>Aktivnost se odnosi na subvenciju troškova za električnu energiju za domaćinstva koja zadovoljavaju određene kriterije prihoda i socijalne ugroženosti. Energetski siromašnim domaćinstvima će se sufinansirati 150 kWh električne energije mjesečno tokom zime i perioda hladnog vremena</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Donošenje odluke od strane Gradskog vijeća Grada Gračanica o subvenciji troškova električne energije u periodu zime i hladnog vremena - Odobravanje novčane pomoći uz uslov da dostavi dokaz o potrošnji električne energije
Nadležno tijelo/nosilac	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za razvojne projekte <p>U saradnji sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove - Centar za socijalni rad Gračanica
Partneri u realizaciji	Vlade viših nivoa vlasti, Fondovi
Vremenski period realizacije	2024-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Donesena odluka od strane Gradskog vijeća Gračanica o subvenciji troškova električne energije u periodu zime i hladnog vremena - Lista korisnika subvencije - Izvještaj o realizaciji pomoći sa pokazateljima o dodijeljenim finansijskim sredstvima
Korisnici mjere	Energetski siromašna domaćinstva
Broj korisnika	196 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	<p>Korisnici javne novčane podrške i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći - korisnici privremene novčane pomoći
Procjena potrebnih sredstva	58.800 KM godišnje 235.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanice (30.000 KM/god) Budžet viših nivoa vlasti i Fondovi (28.750 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Obezbijedena dodatna količina električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena za energetski siromašna domaćinstava

Aktivnost 1.2.2. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova grijanja u toku zvanične sezone grijanja	
Kratak opis aktivnosti	<p>Aktivnost se odnosi na subvencioniranje troškova grijanja tokom zime i perioda hladnog vremena (zvanične sezone grijanja) i to za domaćinstva koja zadovoljavaju određene kriterije prihoda i socijalne ugroženosti. Energetski siromašnim domaćinstvima priznaje se pravo na sufinansiranje troškova grijanja (daljinsko grijanje, drva, pelet,) u maksimalnom iznosu od iznosu od 30,00KM po domaćinstvu. Pomoć za troškove grijanja se može odobriti korisniku ili na način da se direktno isplati ovlaštenoj pravnoj ili fizičkoj osobi koja je izvršila uslugu.</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Donošenje odluke od strane Gradskog vijeća Grada Gračanica o subvenciji troškova grijanja u periodu zime i hladnog vremena - Provođenje odluke o subvenciji pomoći uz uslov da dostavi dokaz o nabavci ili plaćanju računa. - Monitoring i evaluacija aktivnosti
Nadležno tijelo/nosilac	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za razvojne projekte <p>U saradnji sa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove - Centar za socijalni rad Gračanica
Partneri u realizaciji	Vlade viših nivoa vlasti, Fondovi
Vremenski period realizacije	2024-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Donesena odluka od strane Gradskog vijeća Gračanica o subvenciji troškova grijanja (daljinsko grijanje, pelet, drva) u periodu zime i hladnog vremena - Lista korisnika subvencije - Izveštaj o realizaciji pomoći sa pokazateljima o dodijeljenim finansijskim sredstvima
Korisnici mjere	Energetski siromašna domaćinstva
Broj korisnika	Oko 110 domaćinstva
Kriterij za ostvarenje mjere	<p>Korisnici javne novčane podrške i to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći
Procjena potrebnih sredstva	19.650 KM/godišnje (po zimskoj sezoni) 78.600 (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanice (13.650 KM/god) Budžet viših nivoa vlasti i Fondovi (6.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Obezbijedena potrebna dodatna količina toplotne energije za energetski siromašnih domaćinstava

Cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetsom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva

Mjera 2.1. Osigurati energetske preglede i savjetovanje za domaćinstva pogođena energetske siromaštvom

Aktivnost 2.1.1. Provjere i savjetodavne intervencije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na realizaciju jednostavnih energetske preglede (provjera) domaćinstva (energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva) kojim će se utvrđivati postojeće stanje, te u skladu s tim pružati energetske savjete domaćinstvima za uštedu energije ili davanje preporuka za poduzimanje daljnjih koraka ka boljoj energetske efikasnosti. Provjere u domaćinstvima koja se suočavaju sa energetske siromaštvom imaju za cilj: identificirati uzroke gubitka topline u kući; pomoći u identifikaciji i rješavanju problema s vlagom ili plijesni; ponuditi korisne savjete za uštedu energije i vode a pritom osigurati da dom ostane siguran i udoban. Prilikom pregleda odgovorne osobe koje vrše pregled će popunjavati energetske upitnike. Aktivnosti:
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti U saradnji sa:
Partneri u realizaciji	- Tim za obilazak domaćinstava i utvrđivanje stanja
Vremenski period realizacije	- Centar za socijalni rad Gračanica
Mjerljivi indikatori realizacije	2024-2027 (Kontinuirano u skladu sa Metodologijom praćenja energetske siromašnih domaćinstva i izvještavanjem)
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj provedenih jednostavnih energetske preglede - Broj udijeljenih praktičnih savjeta i preporuka za realizaciju jednostavnih mjera - Broj ispunjenih upitnika o energetske siromaštvu
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>)
Broj korisnika	4.356 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	4.000 KM/ godišnje 16.000 KM (2024 - 2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanice (2.000 KM/god) Budžet viših nivoa vlasti i Fondovi (2.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Identificirani uzroci gubitka topline u korisničkim domaćinstvima i pružene savjetodavne usluge za uštedu energije i energetske efikasnost domaćinstava za dugoročnije rješavanje problema energetske siromaštva

Mjera 2.2. Edukacija građana i organiziranje edukativno-informativnih događanja na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti

Aktivnost 2.2.1. Organizacija edukacija u oblasti energetske efikasnosti	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na organizaciju raznih vrsta edukativnih događanja kako bi se što veći broj građana upoznao s tematikom energetske siromaštva, prilikama i načinima njegovog prevazilaženja. Cilj je upoznavanje domaćinstava pogođenih energetske siromaštvom i građana s pojmom i idejom demokratizacije korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti, te postupnog prelaza od građana koji su samo korisnici i potrošači energenata prema građanima koji su informirani potrošači i kasnije potrošači s vlastitom proizvodnjom energije. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Angažman NVO iz oblasti zaštite okoliša ili drugih stručnih lica iz oblasti energetske efikasnosti - Izrada Plana edukativnih aktivnosti sa utvrđenim temama i ciljnim grupama - Realizacija Plana edukativnih aktivnosti
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	- NVO, Školske ustanove
Vremenski period realizacije	2024-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	-Izrađen plan edukacija -Broj provedenih edukacija o energetske siromaštvu i energetske efikasnosti -Broj osoba obuhvaćen edukacijom
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>) i građani grada Gračanica
Broj korisnika	
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.) i građanski status.
Procjena potrebnih sredstva	4.000 KM/god 16.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (2.000 KM/god) Budžet viših nivoa vlasti i Fondovi (2.000KM/god.)
Mogući efekti/ishodi	Informisani i educirani članovi domaćinstava o mogućnostima uštede energije, smanjenja finansijskih izdataka i unapređenja energetske efikasnosti domaćinstava

Aktivnost 2.2.2. Informisanje i savjetovanje u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske efikasnosti	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na informisanje, savjetovanje i pružanja podrške kod pripreme dokumentacije za prijavu na javne pozive za sufinansiranje energetske obnove porodičnih kuća i višestambenih zgrada s posebnim naglaskom na domaćinstva pogođena energetske siromaštvom. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> -U okviru postojeće sistematizacije poslova u Gradu Gračanica, u okviru postojećih referata utvrditi obavljanje poslova savjetovanja i pružanja podrške ugroženim domaćinstvima
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti U saradnji sa:

	- Odsjek za razvojne projekte i EU integracije
Partneri u realizaciji	- NVO i Sredstva informisanja
Vremenski period realizacije	- 2024-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	-Broj pripremljenih prijava na otvorene pozive za ugrožene grupe građana. -Broj provedenih savjetovanja građana za prijave na pozive usmjerene na energetske siromašne građane
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>) i potencijalni podnosioci prijave na Javni poziv
Broj korisnika	
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.) i građanski status.
Procjena potrebnih sredstva	- 2.000 KM/god - 8.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	- Budžet Grada Gračanica (8.000 KM)
Mogući efekti/ishodi	Povećan broj građana koji su podnijeli kompletne aplikacija na javne pozive za korištenje raspoloživih finansijskih za energetske efikasnost domaćinstava

Aktivnost 2.2.3. Organizacija edukacije u oblasti energetske efikasnosti u javnim ustanovama

Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na organizaciju raznih vrsta edukativnih događanja za osoblje javnih institucija (škola, i dr.) i upoznavanje s tematikom energetske siromaštva, prilikama i načinima njegovog prevazilaženja, te upoznavanje sa mjerama i metodama korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Izbor stručne organizacije ili stručnog lica iz oblasti energetske efikasnosti u zgradarstvu - Izrada edukativno-informativnog materijala i širenje znanja o načinima smanjenja potrošnje energije - Promocija i distribucija edukativnog materijala
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti
Partneri u realizaciji	Javne ustanove, Škole, Elektronski mediji, Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2024 -2027
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj edukacija - Broj štampanog edukativnog materijala - Broj objava, promocija u elektronskim medijima - Broj ustanova obuhvaćenih edukacijom
Korisnici mjere	- Javne ustanove na području Gračanice
Broj korisnika	- oko 1500 uposlenika i učenika u javnim ustanovama
Kriterij za ostvarenje mjere	Status javne institucije na području grada Gračanica
Procjena potrebnih sredstva	4.000,00 KM/god 16.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grad Gračanica (2.000 KM/god) Budžet viših nivoa vlasti i Fondovi (2.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Informisani i educirani predstavnici javnih ustanova i učenici škola o mjerama i metodama korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti

Mjera 2.3. Javne kampanje na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti

Aktivnost 2.3.1. Kampanje „energetske pismenosti“ i „energetske efikasnosti“	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na organizaciju i realizaciju javnih kampanja u oblasti energetske pismenosti i energetske efikasnosti kako bi se što veći broj građana informisao o načinima uštede energije. Predviđene javne kampanje će se provesti putem elektronskih medija, kroz organizaciju emisija na temu energetske efikasnosti učešćem stručnih lica iz ove oblasti, putem saopštenja, emitovanjem video i audio poruka i sl. Aktivnosti: - Izrada Plana javne medijske kampanje o vrsti i načinu provođenja mjera smanjenja potrošnje energije i energetske efikasnosti - Realizacija Plana i evaluacija projekta
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti
Partneri u realizaciji	- Elektronski mediji, Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2024 -2027 godina
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj javnih kampanja - Broj medijskih nastupa - Broj službenih naloga na društvenim mrežama - Izvještaj o provedenoj evaluaciji
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>) i građani Gračanice
Broj korisnika	
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.) i građanski status.
Procjena potrebnih sredstva	5.000 KM/god 20.000 KM (2024-2024)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (3.000 KM/god) Budžeti viših nivoa vlasti i Fondova (2.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Povećana informisanost građana i podignuta svijest o potrebi primjene mjera energetske efikasnosti za uštedu energije i zaštite okoliša

Cilj 3. Smanjiti rizik od energetske siromaštva podsticajnim mjerama energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Mjera 3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere socijalne politike

Aktivnost 3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti (grijanje, topla voda, el. energija) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna i ugrožena domaćinstva	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na unapređenje energetske efikasnosti uz visoko sufinansiranje unapređenja grijanja, priključka na daljinsko grijanje i električne energije s ciljem osiguravanja realizacije nužnih mjera energetske efikasnosti kod energetske siromašnih i ugroženih, koji nisu u mogućnosti zatvoriti finansijsku konstrukciju. Aktivnosti: - Izrada Programa sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energetske efikasnosti objekta energetske siromašnih domaćinstava - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva

	<ul style="list-style-type: none"> - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstva
Nadležno tijelo/nosilac	<ul style="list-style-type: none"> - Služba za upravu i društvene djelatnosti - Odsjek za razvojne projekte
Partneri u realizaciji	<ul style="list-style-type: none"> - Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2024-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Program sufinansiranja usvojen od strane gradskog vijeća - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom energetske efikasnosti
Korisnici mjere	Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva
Broj korisnika	Oko 50 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetska status naveden u indikatorima domaćinstava pogodnim energetska siromaštvom (Anex 2.).
Procjena potrebnih sredstva	50.000 KM/god 200.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (25.000 KM/god) Budžeti viših nivoa vlasti i, Fondova, NVO i Međunarodnih organizacija (25.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine toplotne energije kod energetski siromašnih i ugroženih domaćinstava

Aktivnost 3.1.2. Mali energetska paket efikasni tehnologija za energetska siromašna domaćinstva	
Kratak opis aktivnosti	<p>Aktivnost se odnosi na dodjelu malih paketa energetska efikasnosti donacijom energetska efikasni rasvjetni tijela (led sijalica, produžni kablovi sa prekidačem, i drugo) za energetska siromašna domaćinstva. (Maksimalan iznos energetskaog paketa 100,00 KM)</p> <p>Aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Program raspodjele finansijskih sredstava - Javni poziv za dodjelu finansijskih sredstava - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstava
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	<ul style="list-style-type: none"> - Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije i korisnička udruženja
Vremenski period realizacije	2023-2025
Mjerljivi indikatori realizacije	<ul style="list-style-type: none"> - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Broj i vrsta dodijeljenih paketa energetska efikasne opreme
Korisnici mjere	Energetski siromašna domaćinstva
Broj korisnika	Oko 200 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetska status naveden u indikatorima domaćinstava pogodnim energetska siromaštvom (Anex 2.).
Procjena potrebnih sredstva	20.000 KM/god 60.000 KM (2023-2025)

Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (10.000 KM/god) NVO i Međunarodne organizacije, Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (10.000 KM)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjena potrošnja električne energije kod energetski siromašnih domaćinstava

Mjera 3.2. Energetska obnova stambenih jedinica i sprovođenje mjera za uštedu energije

Aktivnost 3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice postojećih individualnih stambenih objekata za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva

Aktivnost 3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice postojećih individualnih stambenih objekata za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na sufinansiranje unapređenja ovojnice postojećih objekata (toplifikacija objekata, zamjena prozora i vrata; izolacija krovova; izolacija zidova; izolacija podova) (maksimalno do 3.500 KM po domaćinstvu) s ciljem osiguravanja realizacije nužnih mjera energetske obnove kod energetski ugroženih domaćinstva koja se nalaze u riziku od energetskog siromaštva, a koji nisu u mogućnosti samostalno zatvoriti finansijsku konstrukciju. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Izrada Programa sa kriterijima sufinansiranja unapređenja energijske efikasnosti objekta kod energetski ranjavih domaćinstava - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstva
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2025-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Program sufinansiranja usvojen od strane gradskog vijeća - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstva (domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva)
Broj korisnika	50 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetska status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetskim siromaštvom (Anex 2.).
Procjena potrebnih sredstva	58.333 KM/god 174.999 KM (2025-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (38.333 KM/god) Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (20.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Energetski unaprijeđene ovojnice postojećih objekata domaćinstava u riziku od energetskog siromaštva i poboljšana energetska efikasnost domaćinstava

Mjera 3.3. Unapređenje sistema zagrijavanja stambenih objekata

Aktivnost 3.3.1. Pomoć pri uvođenju mjerača u objektima za kolektivno stanovanje za domaćinstva A energetskim siromaštvom	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na sufinansiranje ugradnje mjerača (Kalorimetar) u postojećim stambenim objektima za domaćinstva pogođena energetskim

	siromaštvom. Na taj način bi se smanjili računi potrošnje energije za grijanje. (Maksimalno do 100 domaćinstava godišnje) Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva za ugradnju mjerača (Kalorimetra) - Izrada konačne lista korisnika - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Raspisivanja javne nabavke za kupovinu kalorimetara - Implementacija i evaluacija aktivnosti
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2025 – 2027
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstava koja su ugradila mjerač - Smanjenje potrošnje energenata na godišnjem nivou
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>)
Broj korisnika	300 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetski status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	50.000 KM/god 150.000 KM
Izvori finansiranja	Budžet grada (16.667,00 KM/god) Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (33.333,00 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Optimizirana potrošnja toplotne energije i umanjeni finansijski izdaci za grijanje u domaćinstvima pogođena energetske siromaštvom

Aktivnost 3.3.2. Uspostavljanje ekološki prihvatljivog, efikasnog i ekonomski dostupnog sistema daljinskog grijanja i priključak novih korisnika na već postojeću mrežu

Kratak opis aktivnosti	Mjera se odnosi na uspostavljanje ekološki prihvatljivog, efikasnog i ekonomski dostupnog sistema daljinskog grijanja i priključivanje građana na isti. (Maksimalno 25 domaćinstava godišnje) Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Javni poziv za prikupljanje zahtjeva za priključak na sistem daljinskog grijanja - Izrada konačne lista korisnika - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Raspisivanja javne nabavke za dovođenje priključka na sistem daljinskog grijanja - Implementacija i evaluacija aktivnosti
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za razvojne projekte
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2024 -2027
Mjerljivi indikatori realizacije	-Broj domaćinstava priključen na sistem daljinskog grijanja
Korisnici mjere	Domaćinstava pogođena energetske siromaštvom (<i>energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva</i>)
Broj korisnika	100 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje	Socio-ekonomski i energetski status naveden u indikatorima domaćinstava

mjere	pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	120.000 KM/god 480.000 KM (2024-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (30.000 KM/god) Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (90.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Obezbiđeno efikasnije zagrijavanja doma i umanjeni finansijski izdaci za grijanje u domaćinstvima pogođena energetske siromaštvom, te smanjeno aerozagađenje na području grada

Mjera 3.4. Podsticanje primjene energetske efikasnosti i obnovljivih izvora električne energije

Aktivnost 3.4.1. Sufinansiranje nabavke električnih uređaja za uštedu energije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	
Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na posticanje energetske efikasnosti domaćinstava sufinansiranjem nabavke električnih uređaja za uštedu energije (energetskih efikasnih uređaja) za energetske ranjiva domaćinstva (el.uređaja: bojler, el.štednjak, frižider, veš mašina, i dr. tehnologija). (Maksimalno 75 domaćinstava godišnje) (Maksimalan iznos sufinansiranja po domaćinstvu do 330 KM) Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Program raspodjele finansijskih sredstava - Javni poziv za dodjelu finansijskih sredstava - Formiranje Tima za provođenje konkursne procedure - Donošenje odluke o broju korisnika i vrstama mjera EE - Realizacija odluke i plasman finansijskih sredstava
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2026-2027
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom EE - Broj dodijeljenih /sufinansiranih uređaja
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstva (<i>domaćinstva u riziku od energetske siromaštva</i>)
Broj korisnika	150 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetske status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetske siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	24.750 KM/god 49.500 KM (2026-2027)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (5.000 KM/god) Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (19.750 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetske efikasnost domaćinstva, smanjena potrošnja električne energije i umanjeni finansijski izdaci za energetske ranjiva domaćinstva koja se nalaze u riziku energetske siromaštva

Aktivnost 3.4.2. Sufinansiranje nabavke i ugradnju energetski efikasne rasvjete za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva

Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na podsticanje energetske efikasnosti sufinansiranjem nabavke, ugradnje i zamjene energetski efikasnih rasvjetnih uređaja za uštedu energije (energetskih efikasnih uređaja) za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva (led sijalice i led rasvjeta), a maksimalno 10 rasvjetnih tijela. (Maksimalno 100 domaćinstava godišnje) Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Javni poziv za prijavu potencijalnih korisnika - Odabir korisnika mjere - Nabavka led rasvjete/uređaja
Nadležno tijelo/nosilac	- Odsjek za razvojne projekte Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije
Vremenski period realizacije	2024 – 2025
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstva obuhvaćenih mjerom EE - Broj dodijeljenih/sufinansiranih uređaja
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstva (<i>domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva</i>)
Broj korisnika	Oko 200 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetski status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetskim siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	7.000 KM/god 14.000 KM (2024-2025)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica (5.000 KM/god) Budžeti viših nivo vlasti, Fondovi (2.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstva, smanjena potrošnja električne energije i umanjeni finansijski izdaci za energetski ranjiva domaćinstva koja se nalaze u riziku od energetskog siromaštva

Aktivnost 3.4.3. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva

Kratak opis aktivnosti	Aktivnost se odnosi na poboljšanje energetske efikasnosti individualnih stambenih objekata sufinansiranjem kupovine i ugradnje solarnih panela (maksimalne snage do 3 kW – (1kW=1.000 Eura)) za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva u omjeru (20,51% Grad, 20,51 % korisnik i 58,97 % viši nivoi vlasti i fondovi) u cilju unapređenja energetske efikasnosti individualnih stambenih objekata. Aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - Javni poziv za prijavu potencijalnih korisnika za sufinansiranje postavljanja solarnih panela za domaćinstva - Odabir korisnika mjere - Isplata subvencije korisnicima - Monitorig i evaluacija
Nadležno tijelo/nosilac	- Služba za razvojne projekte Grada Gračanica
Partneri u realizaciji	- Centar za socijalni rad Gračanica - Nevladine organizacije

Vremenski period realizacije	-2024-2026
Mjerljivi indikatori realizacije	- Broj domaćinstva obuhvaćenih mjerom EE - Broj ugrađenih solarnih elektrana
Korisnici mjere	Energetski ranjiva domaćinstvima
Broj korisnika	Oko 50 domaćinstava
Kriterij za ostvarenje mjere	Socio-ekonomski i energetska status naveden u indikatorima domaćinstava pogođenim energetska siromaštvom (Anex 2.)
Procjena potrebnih sredstva	97.500 KM/god 292.500 KM (2024-2026)
Izvori finansiranja	Budžet Grada Gračanica 20,51 % (20.000 KM/god) Viši nivoi vlasti i fondovi 58,97 % (57.500 KM/god) Korisnici 20,51 % (20.000 KM/god)
Mogući efekti/ishodi	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava ugradnjom solarnih panela i smanjeni troškovi električne energije za energetska ranjiva domaćinstva

Akcioni plan i praćenje

Akcioni plan se odnosi na vremenski period 2023 – 2027 godine.

Cilj 1. Ublažiti energetska siromaštvo ugroženih domaćinstava programima socijalne zaštite									
Mjera	Aktivnost	Vremenski period realizacije	Procjena potrebnih sredstava	Izvori finansiranja		Nadležno tijelo/nosilac	Mogući efekti/ ishodi	Korisnici / Broj korisnika	Izvori verifikacije
				Gradski budžet	Ostali izvori				
1.1. Uspostaviti sistem mjerenja i efektivnog ciljanja energetskih siromašnih i domaćinstva u riziku	1.1.1. Identifikacija, mapiranje i praćenje žarišnih područja energetski siromašnih i ugroženih domaćinstva	2023	5.000	5.000	0,00	- Služba za razvojne projekte U saradnji sa: -Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove - Centar za socijalni rad Gračanica	Utvrđeno stanje domaćinstava pogođenih energetskim siromaštvom na području grada Gračanica, i uspostavljen mehanizam praćenja stanja energetskog siromaštva s ciljem poduzimanja kvalitetnih i pravovremenih mjera za njegovo smanjenje kroz programe finansijske i nefinansijske pomoći	- Energetski siromašna, ugrožena i domaćinstva - Oko 1000 domaćinstava	- Izrađen dokument "Metodologija identifikacije i praćenja energetski siromašnih domaćinstava" - Realizirane kućne posjete u oko 1000 energetski ugroženih domaćinstava i identificirana energetski siromašna domaćinstva. - Identificiran broj domaćinstava i njihove potrebe - Uspostavljen jedinstveni registar/baza sa podacima o domaćinstvima Izveštaji o promjenama energetskog statusa za ciljnu grupu domaćinstava
1.2. Osigurati socijalne programe finansijske pomoći za smanjivanje energetskog siromaštva	1.2.1. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena	2024-2027	235.000	120.000	115.000	- Služba za razvojne projekte U saradnji sa: - Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke poslove - Centar za socijalni rad Gračanica	Obezbjedena dodatna količina električne energije tokom zime i perioda hladnog vremena za energetski siromašna domaćinstava	- Energetski siromašna domaćinstva - Oko 196 domaćinstava	- Donešena odluka od strane Gradskog vijeća Gračanica o subvenciji troškova električne energije u periodu zime i hladnog vremena - Lista korisnika subvencije - Izveštaj o realizaciji pomoći sa pokazateljima o dodjeljenim finansijskim sredstvima
	1.2.2. Novčana pomoć za subvencioniranje troškova grijanja tokom zime i perioda hladnog vremena	2024-2027	78.600	54.600	24.000	- Odsjek za razvojne projekte U saradnji sa: -Služba za upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i zajedničke	Obezbjedena potrebna dodatna količina toplotne energije za energetski siromašnih domaćinstava	- Energetski siromašna domaćinstva - Oko 110 domaćinstava	- Donešena odluka od strane Gradskog vijeća Gračanica o subvenciji troškova grijanja (daljinsko grijanje, pelet, drva) u periodu zime i hladnog vremena - Lista korisnika subvencije

						poslove - Centar za socijalni rad Gračanica			- Izvještaj o realizaciji pomoći sa pokazateljima o dodjeljenim finansijskim sredstvima
Cilj 2. Podići svijest i znanje građana o energetsom siromaštvu i rješavanju izazova s kojima se susreću domaćinstva u riziku od energetske siromaštva									
2.1. Osigurati energetski pregled i savjetovanje za domaćinstva pogođenim energetskim siromaštvom	2.1.1. Provjere i savjetodavne intervencije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024-2027	16.000	8.000	8.000	- Služba za upravu i društvene djelatnosti U saradnji sa: - Tim za obilazak domaćinstava i utvrđivanje stanja	Identificirani uzroci gubitka topline u korisničkim domaćinstvima i pružene savjetodavne usluge za uštedu energije i energetske efikasnost domaćinstava za dugoročnije rješavanje problema energetske siromaštva	- Energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva - Oko 4.356 domaćinstava	- Broj provedenih jednostavnih energetskih pregleda - Broj udijeljenih praktičnih savjeta i preporuka za realizaciju jednostavnih mjera - Broj ispunjenih upitnika o energetske siromaštva
2.2. Edukacija građana i organiziranje edukativno-informativnih događanja na temu energetske siromaštva i energetske efikasnosti	2.2.1. Organizacija edukacija u oblasti energetske efikasnosti	2024-2027	16.000	8.000	8.000	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica	Informisani i educirani članovi domaćinstava o mogućnostima uštede energije, smanjenja finansijskih izdataka i unapređenja energetske efikasnosti domaćinstava	Domaćinstava pogođena energetskim siromaštvom i građani grada Gračanica	- Izraden plan edukacija - Broj provedenih edukacija o energetske siromaštva i energetske efikasnosti - Broj osoba obuhvaćen edukacijom
	2.2.2. Informisanje i edukacija u pripremi dokumentacije za prijavu na javne pozive za su/financiranje energetske efikasnosti	2024-2027	8.000	8.000	0,00	- Služba za upravu i društvene djelatnosti U saradnji sa: - Odsjek za razvojne projekte i EU integracije	Povećan broj građana koji su podnijeli kompletne aplikacija na javne pozive za korištenje raspoloživih finansijskih za energetske efikasnost domaćinstava	Domaćinstava pogođena energetskim siromaštvom i potencijalni podnosioci prijave na Javni poziv	- Broj pripremljenih prijava na otvorene pozive za ugrožene grupe građana. - Broj provedenih savjetovanja građana za prijave na pozive usmjerene na energetske siromašne građane
	2.2.3. Organizacija edukacije u oblasti energetske efikasnosti u javnim ustanovama	2024 -2027	16.000	8.000	8.000	- Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Informisani i educirani predstavnici javnih ustanova i učenici škola o mjerama i metodama korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti	- Javne ustanove na području Gračanice - Oko 1500 korisnika	- Broj edukacija - Broj štampanog edukativnog materijala - Broj objava, promocija u elektronskim medijima - Broj ustanova obuhvaćenih edukacijom

2.3. Javne kampanje na temu energetskog siromaštva i energetske efikasnosti	2.3.1. Kampanje „energetske pismenosti“ i „energetske efikasnosti“	2024 -2027	20.000	12.000	8.000	- Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Povećana informisanost građana i podignuta svijest o potrebi primjene mjera energetske efikasnosti za uštedu energije i zaštite okoliša	Domaćinstava pogođena energetskim siromaštvom i građani Gračanice	- Broj javnih kampanja - Broj medijskih nastupa - Broj službenih naloga na društvenim mrežama - Izvještaj o provedenoj evaluaciji
Cilj 3. Smanjiti rizik od energetskog siromaštva podsticajnim mjerama energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije									
3.1. Integrisati mjere energetske efikasnosti i mjere socijalne politike	3.1.1. Unapređenje standarda energetske efikasnosti (grijanje, topla voda, el. energija) uz visoke stope sufinansiranja za energetske siromašna domaćinstva	2024-2027	200.000	100.000	100.000	- Služba za opću upravu i društvene djelatnosti U saradnji sa: - Odsjek za razvojne projekte	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjeni finansijski troškovi za obezbjeđenje potrebne količine toplotne energije kod energetski siromašnih i ugroženih domaćinstava	- Energetski siromašna i ugrožena domaćinstva - Oko 50 domaćinstva	- Program susfinansiranja usvojen od strane gradskog vijeća - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima - Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom energetske efikasnosti
	3.1.2. Mali energetske paketi efikasne tehnologije za energetske siromašna domaćinstva	2023-2025	60.000	30.000	30.000	- Služba za upravu i društvene djelatnosti Grada Gračanica	Unaprijeđena energetska efikasnost domaćinstava i smanjena potrošnja električne energije kod energetski siromašnih domaćinstava	- Energetski siromašna domaćinstva - Oko 200 domaćinstva	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Broj i vrsta dodjeljenih paketa energetske efikasne opreme
3.2. Energetska obnova stambenih jedinica i sprovođenje mjera za uštedu energije	3.2.1. Unapređenje standarda ovojnice postojećih individualnih i stambenih objekata za domaćinstva u riziku od energetskog siromaštva	2025-2027	174.000	114.999	60.000	- Služba za upravu i društvene djelatnosti	Energetski unapređene ovojnice postojećih objekata domaćinstava u riziku od energetskog siromaštva i poboljšana energetska efikasnost domaćinstava	- Energetski ranjiva domaćinstva - Oko 50 domaćinstava	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom - Program susfinansiranja usvojen od strane gradskog vijeća - Izvještaj o realizaciji Programa sa listom korisnika i finansijskim pokazateljima
3.3. Unapređenje sistema zagrijavanja stambenih objekata	3.3.1. Pomoć pri uvođenju mjerača u objektima za kolektivno stanovanje za domaćinstva pogođena energetskim siromaštvom	2025-2027	150.000	50.000	99.999	- Služba za upravu i društvene djelatnosti	Optimizirana potrošnja toplotne energije i umanjeni finansijski izdaci za grijanje u domaćinstvima pogođena energetskim siromaštvom	- Energetski siromašna, ugrožena i domaćinstva u riziku energetskog siromaštva - Oko 300 domaćinstava	- Broj domaćinstava koja su ugradila mjerač - Smanjenje potrošnje energenata na godišnjem nivou za 15%

	Mjera 3.3.2. Uspostavljanje ekološki prihvatljivog, efikasnog i ekonomski dostupnog sistema daljinskog grijanja i priključak novih korisnika na već postojeću mrežu	2024 -2027	480.000	120.000	360.000	- Služba za razvojne projekte	Obezbjedeno efikasnije zagrijavanja doma i umanjeni finansijski izdaci za grijanje u domaćinstvima pogođena energetske siromaštvom, te smanjeno aerozagadenje na području grada	- Energetski siromašna, ugrožena i ranjiva domaćinstva - Oko 100 domaćinstava	Broj domaćinstava priključen na sistem daljinskog grijanja
3.4. Podsticanje primjene energetske efikasnosti i obnovljivih izvora električne energije	3.4.1. Sufinansiranje nabavke električnih uređaja za uštedu energije za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2026-2027	49.500	10.000	39.500	- Služba za opću upravu i društvene djelatnosti	Unaprijedena energetska efikasnost domaćinstva, smanjena potrošnja električne energije i umanjeni finansijski izdaci za energetske ranjiva domaćinstva koja se nalaze u riziku energetske siromaštva	- Energetski ranjiva domaćinstva - Oko 150 domaćinstava	- Broj domaćinstava obuhvaćen mjerom EE - Broj dodjeljenih/ sufinansiranih uređaja
	3.4.2. Sufinansiranje nabavke i ugradnju energetske efikasne rasvjete za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024-2025	14.000	10.000	4.000	- Odsjek za razvojne projekte Grada Gračanica	Unaprijedena energetska efikasnost domaćinstva, smanjena potrošnja električne energije i umanjeni finansijski izdaci za energetske ranjiva domaćinstva koja se nalaze u riziku od energetske siromaštva	- Energetski ranjiva domaćinstva - Oko 200 domaćinstava	- Broj domaćinstva obuhvaćenih mjerom EE - Broj dodjeljenih/ sufinansiranih uređaja
	3.4.3. Sufinansiranje nabavke i ugradnje solarnih panela za domaćinstva u riziku od energetske siromaštva	2024-2026	292.500	60.000	232.500	- Služba za razvojne projekte Grada Gračanica	Unaprijedena energetska efikasnost domaćinstava ugradnjom solarnih panela i smanjeni troškovi električne energije za energetske ranjiva domaćinstva.	- Energetski ranjiva domaćinstva - oko 50 domaćinstava	- Broj domaćinstava obuhvaćenih mjerom EE - Broj ugrađenih solarnih uređaja

Monitoring i evaluacija

Monitoring predstavlja sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Akcionog plana. Svrha praćenja je strateško upravljanje, odnosno pravovremena reakcija na eventualne zastoje u provedbi, novonastale probleme ili nepredviđene situacije. Praćenje treba biti kombinirano sa redovnim godišnjim izvještavanjem organa vlasti jedinice lokalne samouprave o provedbi Akcionog plana te ukazivanjem na napredak ili eventualne zastoje uz davanje prijedloga za rješenja.

Osnova monitoring plana je formiranje grupe za praćenje, koja će na bazi postavljenih ciljeva u Akcionom planu pratiti proces i na godišnjoj osnovi izvještavati Gradsko vijeće Gračanica i javnost o stepenu njegove realizacije. Odgovornost za praćenje realizacije Akcionog plana imaju:

- o Gradska uprava na čelu sa Gradonačelnikom imenuje Koordinacioni odbor za izradu, ažuriranje i praćenje realizacije Lokalnog akcionog plana za smanjenje energetske siromaštva Službu za poslove gradonačelnika i gradskog vijeća;
- o Nadležne gradske službe i javne ustanove koje se bave pitanje energetske siromaštva (kroz godišnji izvještaj o radu);
- o Komisije, odbori, radne grupe koje osniva Gradsko vijeće, a koje u okviru svog djelokruga rada imaju i pitanje zaštite siromašnih;
- o Međunarodne i domaće organizacije koje imaju interes za kvalitetnu realizaciju ovog dokumenta.

Godišnji izvještaj o realizaciji Lokalnog akcionog plana priprema se s ciljem praćenja provođenja planiranih aktivnosti i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa i mjera. U godišnjem izvještaju o realizaciji precizno se navodi da li su i u kojoj mjeri izvršene planirane aktivnosti iz Lokalnog akcionog plana rada, zatim očekivani i ostvareni rezultati, planirana i utrošena sredstva za izvršenje aktivnosti, i za eventualno neizvršenje, razlog za neizvršenje ili djelimično izvršenje.

Evaluaciju Lokalnog akcionog plana je moguće raditi tokom realizacije, a obavezno na kraju realizacije Lokalnog akcionog plana (2027 godine), sa ciljem identificiranja nivoa postizanja ciljeva i korištenja ovih i informacija o eventualnim novim pitanjima za novi ciklus planiranja.

Anexi:

Anex 1. SWOT analiza

Za identifikaciju najvažnijih unutrašnjih faktora i vanjskih okolnosti od značaja za razvoj grada je korištena SWOT analiza. Utvrđivane su prilike i prijetnje, te snage i slabosti.

Identifikacija unutrašnjih i vanjskih faktora i okolnosti za grad **Gračanica**

Prilike: Domaći i strani fondovi za finansiranje projekata iz oblasti energetske siromaštva; Senzibilnost Evropske unije za rješavanje pitanja energetske siromaštva i energetske efikasnosti; Trenutne politike u BiH koje su orijentirane i usmjerene na energetske efikasnosti. Zainteresiranost građana za projekte iz oblasti energetske efikasnosti; Postojanje dijaspore (značajnog broja stanovništva u drugim zemljama) koja finansijski može podržati energetske siromašne domaćinstva ulaganjem u projekte energetske efikasnosti; Subvencije viših nivoa vlasti (BiH i F BiH) za smanjenje energetske siromaštva.

Prijetnje: Visoka cijena tehnologija za energetske efikasnosti; Visoka cijena energenata i stalna poskupljenja (plin, električna energija/struja, ogrjev); Nemogućnost nabavke određenih energenata za potrebe stanovništva; Nemogućnost uticanja na proces javnih nabavki, koji je težak i komplikovan; Loša energetska mreža.

Slabosti: Loša energetska mreža na lokalnom nivou; Nedostatak kapaciteta jedinice lokalne uprave za praćenje prilika u oblasti energetske efikasnosti i rješavanju problema energetske siromaštva; Nedovoljna edukacija stanovništva u oblasti energetske efikasnosti; Nedovoljna uključenost (iskorištenost) tehnologije koja je potrebna za energetske efikasnosti (niska svijest građana i znanje o tehnologiji); Loša materijalna situacija stanovništva/građana; Nedostatak operativnih planova (elaborati energetske efikasnosti);

Snage: Postojanje nevladinih organizacija; Funkcionalna lokalna komunalna preduzeća; Jaka lokalna uprava; Privredno razvijena lokalna zajednica; Geografski položaj lokalne zajednice (nalazi se na dobroj putnoj komunikaciji); Razvijeni obnovljivi izvori energije (postojanje solarnih elektrana – privatnih individualnih i od preduzeća).

Anex 2. Grupe domaćinstava pogođene energetske siromaštvom

Grupe domaćinstva	Obrazloženje / opis domaćinstva	Ekonomski i socio-demografski indikatori			Energetski indikatori			
		Oblik javne novčane podrške	Socijalne kategorije stanovništva	Ekonomski status domaćinstva	Energetski status objekta	Energetska klasa objekta	Vlasništvo objekta	Vrsta stambene jedinice
Energetski siromašna domaćinstva <i>(apsolutno/ekstremno energetske siromašna domaćinstva)</i>	<p>Domaćinstva sa veoma niskim primanjima koja nemaju adekvatne energetske usluge i ne mogu sebi priuštiti potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život (grijanje, rasvjeta, zagrijavanje vode,..), na način koji ne ugrožava zadovoljavanja osnovnih životnih potreba domaćinstva.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - korisnici stalne novčane pomoći - korisnici privremene novčane pomoći - korisnici novčane egzistencijalne naknade 	<ul style="list-style-type: none"> - lica nesposobna za rad i privređivanje - nezaposlene osobe - mladi koji izlaze iz sistema socijalne zaštite - starije osobe - samohrani nezaposleni roditelji - demobilisani borci 	<ul style="list-style-type: none"> - Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 25% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti bez toplotne vanjske izolacije - Objekti sa sobnim grijanjem - Električni uređaji loše energetske klase 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti sa lošim karakteristikama po osnovu vizualnog pregleda objekta 	<ul style="list-style-type: none"> - Privatni objekti 	<ul style="list-style-type: none"> - Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje
Energetski ugrožena domaćinstva <i>(relativno energetske siromašna domaćinstva)</i>	<p>Domaćinstva koja imaju zadovoljavajuće energetske usluge ali usljed materijalne deprivacije nemaju dovoljno prihoda da obezbijede potrebnu količinu energije, neophodnu za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, te su izloženi smanjenom mogućnošću plaćanja osnovnih energetske usluga (grijanje, el. energija, topla voda i dr.) i odricanja u drugim područjima života (kvalitetna ishrana, odjeća, obrazovanje, odmor, i dr.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> -korisnici novčane egzistencijalne naknade -korisnici naknade civilne žrtve rata -korisnici minimalne i zagarantovane penzije -korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti - korisnici lične invalidnine (I i II kategorija) - korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite - korisnici porodične invalidnine 	<ul style="list-style-type: none"> - osobe sa invaliditetom (60 – 100 % oštećenja organizma) -civilne žrtve rata -starije osobe - demobilisani borci -penzioneri -porodice šehida i poginulih boraca - zaposleni siromašni - ratni vojni invalidi (RVI) 	<ul style="list-style-type: none"> - Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 35% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti bez toplotne vanjske izolacije -Objekti sa centralnim grijanjem - Objekti sa sobnim grijanjem -Električni uređaji loše energetske klase -Energetski neefikasna rasvjeta 	<ul style="list-style-type: none"> - Objekti sa lošim karakteristikama po osnovu vizualnog pregleda objekta 	<ul style="list-style-type: none"> - Privatni objekti 	<ul style="list-style-type: none"> - Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje

<p>Energetski ranjiva domaćinstva</p> <p><u>(domaćinstva u riziku od energetske siromaštva)</u></p>	<p>Domaćinstva koja imaju adekvatne energetske usluge i koja sebi mogu priuštiti zadovoljavajuće energetske usluge za obezbijedenje potrebne količine energije, neophodne za zdrav i dostojanstven život, na način koji ne ugrožava druge osnovne životne potrebe domaćinstva i šire zajednice, ali su osjetljiva na negativne uticaje glavnih uzroka enerzijskog siromaštva kao što su porast cijena energenata, nemogućnosti ulaganja u energetske efikasnost i sl. što dovodi do smanjenja njihove sposobnosti prilagođavanja na razne energetske izazove i povećanog rizika da postane energetski ugroženo ili siromašno.</p>	<p>-korisnici minimalne i zagarantovane penzije -korisnici naknade po osnovu nezaposlenosti - korisnici novčane naknade na ličnu invalidninu iz boračke zaštite - korisnici porodične invalidnine</p>	<p>- starije osobe - demobilisani borci - penzioneri - zaposleni siromašni - samohrani roditelji</p>	<p>- Domaćinstva čiji prihod ne prelazi 45% prosječne plaće u Federaciji BiH po članu domaćinstva</p>	<p>- Objekti bez toplotne vanjske izolacije -Objekti sa centralnim grijanjem - Objekti sa sobnim grijanjem -Električni uređaji loše energetske klase -Energetski neefikasna rasvjeta</p>	<p>- Objekti sa lošim karakteristikama po osnovu energetske audita</p>	<p>- Privatni objekti</p>	<p>- Porodične kuće / individualno stanovanje - kolektivno stanovanje</p>
--	---	---	--	---	--	--	---------------------------	---

Centar grada Gračanica